

Afetlerde Kadınların Güçlenmesi, Hakları ve Karar Alma Süreçlerine Katılımı: Analitik Çerçeve

Emine Gök¹

Gül Ertem²

Özet

Afetler, yalnızca fiziksel yapıları değil, toplumsal dokuları da derinden sarsan karmaşık olaylardır. Bu olaylar, mevcut eşitsizlikleri keskinleştirerek toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği, görünür olduğu ve çoğu zaman sorgulamaksızın sürdürdüğü kritik kırılma anları yaratır. Kadınlar özellikle de sosyoekonomik olarak dezavantajlı, etnik veya kültürel azınlıklara mensup, engelli ya da yaşlı kadınlar; afetlerin etkilerine karşı daha kırılgan konumda yer almakta ve afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde sıklıkla karar alma mekanizmalarının dışında bırakılmaktadır. Oysa kadınlar yalnızca afetlerden etkilenen pasif bireyler değil, aynı zamanda dayanıklılık oluşturan, yeniden toplumsal yapılanmayı destekleyen, bilgi ve deneyimiyle süreçlere yön verebilecek güçlü aktörlerdir. Bu bağlamda, afet yönetimi giderek daha görünür hale gelen “toplumsal cinsiyet perspektifi”, afetlere yönelik bütüncül ve sürdürülebilir stratejilerin inşasında vazgeçilmez bir parametre olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu yaklaşımla sahaya yansımaları, normatif düzeydeki politika belgelerinin ötesine geçmekte zorlanmakta, kadınların hak temelli güçlenmesi ve karar alma süreçlerine etkin katılımı çoğu zaman sembolik düzeyde kalmaktadır. Oysa afetlerin etkili yönetimi ve toplumsal dirençliliğin artırılması, ancak kadınların bilgi, deneyim ve liderlik kapasitesinden tam anlamıyla yararlanılması ile mümkün olacaktır.

- 1 Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, emine_gultekin@yahoo.com.tr, 0000-0003-3782-9878
- 2 Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, ertemgul19@gmail.com, 0000-0002-5853-3980

6.1. Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımı

6.1.1. Afet Yönetim Döngüsünde Kadın Temsiliyeti

Afet yönetimi döngüsünde kadınların temsiliyeti, afet riskini azaltmaya yönelik stratejilerin başarısı açısından kritik öneme sahiptir. Kadınların tüm aşamalarda sürece dahil edilmesi, toplulukların dayanıklılığını artırmakta; planlama, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinin kapsayıcı hale gelmesini sağlamaktadır (Echendu, 2021; Hemachandra vd., 2020; Kimber & Steele, 2021; Ramailis & Sakir, 2024; Zaidi & Fordham, 2021). Yerel düzeyde geliştirilen stratejilerin etkinliğini artıran bu katılım, toplulukların kendi dinamiklerine uygun çözümler üretmesini kolaylaştırmaktadır (Izzaturrahmah vd., 2023; Ullah vd., 2023). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet dengesine dayalı temsiliyet, sürdürülebilir afet yönetimi sistemlerinin inşasında temel bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Chowdhury vd., 2024; Sohrabizadeh vd., 2020).

Afet yönetimi ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin kesiştiği noktada, kadınların karar alma süreçlerine aktif katılımı, yalnızca adalet açısından değil, etkinlik bakımından da önemli katkılar sunmaktadır. Kadınların sosyal ağları ve kaynakları örgütlenme becerileri, afetlerin etkilerini azaltmada belirleyici olmaktadır (Chowdhury vd., 2024; Ramailis & Sakir, 2024). Toplumsal cinsiyetin afet risk azaltımı (ARA) stratejilerine dahil edilmesi, yapısal eşitsizliklerin azaltılmasına ve yardımların adil dağıtılmasına katkı sağlamaktadır (Hemachandra vd., 2020; Kimber & Steele, 2021). Ayrıca, kadınların yerel afet komitelerinde karar alma süreçlerine katılımı, yönetim döngüsünü kapsayıcı ve adil hale getirmektedir (Izzaturrahmah vd., 2023; Ullah vd., 2023).

Afet yönetimi tarihsel olarak değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasının toplum direncini artırdığı görülmektedir. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi gibi uluslararası belgeler, topluluk temelli yaklaşımları ön plana çıkararak kadın katılımını teşvik etmiştir (Kimber & Steele, 2021; Zaidi & Fordham, 2021). Bu politikaların uygulandığı ülkelerde müdahale süreçlerinin hızlı ve iyileşme süreçlerinin sürdürülebilir olduğu bildirilmektedir (Hemachandra vd., 2020; Ramailis & Sakir, 2024).

Kadınların afet eğitimi ve kapasite geliştirme programlarına dahil edilmesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde direnci artırmaktadır. Hedefe yönelik eğitim programları, kadınların hazırlık düzeyini ve öz yeterliliğini artırmakta; afet müdahale süreçlerine etkin katılım ve liderlik becerilerinin gelişimiyle sonuçlanmaktadır (Izzaturrahmah vd., 2023; Ramailis & Sakir,

2024). Bu tür yatırımlar, afet yönetiminin ötesinde toplumsal güçlenmeye de katkı sunmaktadır (Hemachandra vd., 2020; Sohrabizadeh vd., 2020).

İstanbul Sözleşmesi, Sendai Çerçevesi ve Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Beyannamesi (CEDAW) gibi uluslararası belgeler, kadınların afetlerden orantısız şekilde etkilenmesini önlemek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına almak adına devletlere açık yükümlülükler getirmektedir (Kimber & Steele, 2021; Zaidi & Fordham, 2021).

Afet yönetimi süreçlerinde kadınların karar alma mekanizmalarına erişimi, hem aile içinde yürütülen afet önleme faaliyetlerindeki hem de topluluk direncini artırmadaki belirleyici rollerine rağmen, toplumsal cinsiyete dayalı engeller nedeniyle sınırlı kalmaktadır (**Tablo 1**). Kültürel normlar ve toplumsal roller, kadınların resmi afet yönetimi yapıları içinde etkin biçimde yer almasını zorlaştırmakta, bu da var olan eşitsizliklerin de derinleşmesine yol açmaktadır (Abid vd., 2025).

Tablo 1. Kadınların Karar Alma Süreçlerine Katılımını Sınırlayan Başlıca Engeller

Engel türü	Açıklama
Kültürel normlar ve toplumsal roller (Abid vd., 2025)	Kadınların bakım veren rollerle sınırlandırılması, liderlik pozisyonlarına uygun görülmemeleri
Kurumsal yapılar ve önyargılar (Hemachandra vd., 2020; Tobi vd., 2023)	Erkek egemen yönetim kültürleri, kadınların bilgi ve deneyimlerinin karar alma süreçlerinde göz ardı edilmesi
Temsil eksikliği (Izzaturrahmah vd., 2023)	Yerel afet komiteleri ve resmi kurumlarda kadın temsiliyetinin az olması ve karar süreçlerine erişimin sınırlı kalması
Operasyonel erişim sorunları (Zabaniotou vd., 2021)	Acil müdahale kaynaklarına ve afet sonrası hizmetlere erişimde yaşanan eşitsizlikler
Politika ve planlama eksiklikleri (Hemachandra vd., 2020; Zaidi & Fordham, 2021)	Toplumsal cinsiyete duyarlı çerçevelerin eksikliği, kadın ihtiyaçlarının göz ardı edildiği müdahale ve iyileştirme programları

6.1.2. Kadınların Afet Yönetimine Katılımının Önündeki Sosyo-Kültürel Bariyerler

Afet yönetimi süreçlerinde kadınların dışlanması, yalnızca bireysel hak kayıplarına değil, toplumsal direnç kapasitesinin zayıflamasına da yol açmaktadır. Bu dışlanmanın temelinde sosyo-kültürel normlar, kurumsal yapılar ve eşitsiz erişim yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda bu engeller ana

başlıklar halinde özetlenmiş ve olası çözüm stratejileri ile sunulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Kadınların afet yönetimine katılımını engelleyen sosyo-kültürel faktörler ve çözüm önerileri

Engel türü	Açıklama	Çözüm stratejisi
Toplumsal cinsiyet rolleri (Echendu, 2021; Khalid vd., 2021)	Kadınlar ev işleriyle özdeşleştirilirken, liderlik yapmak erkeklere atfedilir. Kadınların katılımı sınırlanır	Toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan eğitim ve farkındalık programları
Kadınların ev dışı katkılarının değersizleştirilmesi (Bocacao, 2023; Fatema vd., 2023)	Afet süreçlerinde yalnızca bakım veren olarak görülmeleri, karar alma süreçlerinden dışlanmaları	Aktif katılımı destekleyen kapasite geliştirme çalışmaları
Kurumsal cinsiyet eşitsizliği (Ghimire, 2021)	Yerel yönetim ve afet kurumlarındaki ataerkil yapılar, kadınların kaynaklara ve kararlara erişimini sınırlar	Kurum içi toplumsal cinsiyet eşitsizliği politikaları
Sosyo-ekonomik erişim sorunları (Fatema vd., 2023)	Kırsalda yaşayan kadınlar, afetlerden çok etkilenir, eğitim, ekonomi ve politika gibi alanlara erişimi kısıtlıdır	Kırsal bölgelerde kadınlara özel eğitim, ekonomik destek ve karar mekanizmalarına dahil etme politikaları
Yetersiz politik entegrasyon (Abid vd., 2025; Ghimire, 2021)	Afet politikalarına toplumsal cinsiyet perspektifinin entegre edilmesi	Cinsiyete duyarlı politika entegrasyonu ve uygulama izleme mekanizmaları

6.1.3. Küresel ve Yerel Düzeyde Kadınların Siyasi Güçlenmesi

Kadınların afet yönetiminde siyasi olarak güçlenmesi, yalnızca kriz anlarındaki müdahale süreçlerini değil, aynı zamanda uzun vadeli dayanıklılığı ve adil iyileşmeyi de doğrudan etkileyen çok boyutlu bir strateji olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası düzeyde yapılan çeşitli toplantılar ve politika belgeleri, kadınların afet risklerini azaltmada ve toplumsal kırılganlıkları yönetmede temel aktörler olduğunu vurgulamaktadır. Bu çabalar, kadın bakış açısını karar alma süreçlerine entegre ederek kapsayıcı ve eşitlikçi bir yönetim anlayışını teşvik etmektedir (D'Andrea vd., 2022).

Kadınların afet yönetimine liderlik düzeyinde katılımı, sadece Batılı ülkelerde değil, örneğin Rusya'nın Arktik bölgeleri gibi farklı sosyo-kültürel bağlamlarda da toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır (Rozanova & Mikheev, 2020).

Yerel uygulamalara bakıldığında, özellikle Endonezya'daki Yogyakarta ve Batı Bandung bölgelerinde yapılan çalışmalar, kadınların yerel düzeyde siyasi olarak güçlendirilmesinin afet yönetimi süreçlerine olumlu etkilerini göstermektedir. Topluluk temelli karar alma mekanizmalarına kadınların aktif olarak dahil edilmesi, kaynakların etkin seferber edilmesini ve ihtiyaçlara duyarlı politikaların geliştirilmesini sağlamaktadır (Mulyadi & Maulana, 2021; Ruslanjari vd., 2024). Bu bulgular, afet yönetiminde kadınların yalnızca destekleyici değil, yönlendirici ve dönüştürücü roller üstlenmesi gerektiğini ortaya koymakta; siyasi güçlenmenin, toplumsal eşitlik kadar, etkili afet yönetimi için de zorunlu olduğunu göstermektedir.

6.1.4. Karar Alma Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Perspektifinin Önemi

Afet yönetiminde karar alma süreçlerine toplumsal cinsiyet perspektifinin dahi edilmesi, sistemin hem etkililiğini hem de kapsayıcılığını güçlendiren temel bir yaklaşımdır. Kadınların ve erkeklerin afetleri farklı şekillerde deneyimlediği gerçeği, stratejilerin bu çeşitliliğe duyarlı biçimde kurgulanmasını zorunlu kılmaktadır. Böylece, afet döngüsünün her aşamasında hedef gruplara yönelik isabetli ve etkili müdahaleler geliştirilebilmektedir. Bangladeş gibi sel riski yüksek bölgelerde yapılan araştırmalar, kadın ve erkeklerin risk algısı ve hazırlık düzeylerinde anlamlı farklar olduğunu ortaya koymuştur (Chisty vd., 2021). Bu bulgular, toplumsal cinsiyet temelli değerlendirmelerin, topluluğun afetlere verdiği tepkileri anlamada ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Her grubun ihtiyaçlarına ve güçlü yönlerine odaklanan politikalar, genel dayanıklılığı artırma potansiyeline sahiptir.

Kuramsal olarak, feminist yaklaşımlar afet yönetiminde bilgi üretimini yeniden düşünmeye olanak sağlamıştır. Özellikle bilgiye erişim ve üretimdeki sömürgeci kalıpların sorgulanması, kadınların deneyimlerinin karar mekanizmalarına dahil edilmesini mümkün kılmaktadır (Andrabi, 2021). Bu yaklaşım, afet politikalarının demokratik, katılımcı ve adil temellere oturmasına katkı sunmaktadır. Bu süreci destekleyen uygulamalardan biri de Önal ve ark. tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Rolü Algısı Ölçeği"dir (Önal vd., 2022). Bu ölçme aracı, afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet önyargılarının etkisini belirlemeye ve bunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmeye olanak tanımaktadır.

Ramailis ve Sakir'in (2024) çalışmaları, kadınların afet yönetiminin planlama, eğitim ve müdahale gibi tüm aşamalarında aktif biçimde yer almasının, toplumsal kırılganlıkları azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Kadınların güçlendirilmesi yalnızca afetlere hazırlık kapasitesini artırmakla

kalmamakta; aynı zamanda adil ve sürdürülebilir bir afet yönetimi sisteminin temellerini atmaktadır (Ramailis & Sakir, 2024).

6.2. Kadın Örgütleri ve Yerel Danışma Ağlarının Roller

6.2.1. Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki İşlevleri

Kadın odaklı sivil toplum kuruluşları (STK'lar), afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkları görünür kılmak, dayanıklılığı artırmak ve kadınların güçlenmesini desteklemek açısından önemli işlevler üstlenmektedir. Bu kuruluşlar, yerel topluluklar ile kamu kurumları arasında aracı bir rol üstlenerek, kadınların özgün ihtiyaçlarının ARA politikalarına entegre edilmesine katkı sunar (Brenes vd., 2020).

Kadın odaklı STK'lar afet öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan süreçlerde kadınlara yönelik savunuculuk, eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları yürütmektedir. Bu kapsamda, afetlere hazırlık ve müdahale konularında bilgilendirici materyaller hazırlanmakta, yerel koşullara uygun eğitimler düzenlenmekte ve kadınların etkin katılımını teşvik eden topluluk atölyeleri organize edilmektedir (Kurniawan vd., 2021). Örneğin, Endonezya'nın Orta Sulawesi bölgesinde yapılan çalışmalar, bu tür programların yalnızca bilgi paylaşımıyla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda afet sonrası toplumsal uyumu ve ekonomik toparlanmayı hızlandırdığını göstermektedir. Bu kuruluşlar aynı zamanda bilgi paylaşımına olanak tanıyan platformlar oluşturarak iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamaktadır. Böylece afetlerin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkilerine dair farkındalık artar, topluluklar arası iş birliği güçlenir ve direnç kapasitesi yükseltmektedir.

Kadın odaklı STK'ların bir diğer önemli işlevi, toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan afet politikalarının geliştirilmesi için savunuculuk faaliyetlerinde bulunmaktır. Yereldüzeyde edinilen deneyimler, bu kuruluşların politikayapım süreçlerinde duyarlı ve kapsayıcı düzenlemelere öncülük etmelerini mümkün kılmaktadır. Örneğin Irak'ta yürütülen çalışmalar, kadınları önceleyen sivil toplum kuruluşlarının, afet yönetiminde kadınların siyasi temsiline katkı sunduğunu ve karar alma mekanizmalarındaki görünürlüğünü artırdığını ortaya koymuştur (Mahmoud, 2022). Bu süreç, aynı zamanda yerleşik güç ilişkilerinin sorgulanmasına ve dönüşmesine de zemin hazırlamaktadır.

STK'ların yalnızca savunuculukla sınırlı kalmayıp doğrudan uygulamaya yönelik katkıları da dikkat çekmektedir. Endonezya'daki Dasa Wisma programı kapsamında, kadın gruplarının organize edilmesiyle afet zamanlarında ailelere ve kırılgan gruplara yönelik destek sistemleri oluşturulmuştur (Wardhono

vd., 2022). Bu sistemler, yardım dağıtımı, bilgi paylaşımı ve yerel otoritelerle eşgüdüm gibi çok boyutlu işlevler taşımaktadır. Güçlü yerel ağlar sayesinde, kadın odaklı STK'lar yalnızca acil müdahale süreçlerini değil, aynı zamanda uzun vadeli dayanıklılığı da destekleyen kolektif eylem mekanizmalarının geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

6.2.2. Yerel Dayanışma Ağlar ve Toplumsal Dayanıklılık

Kadınların oluşturduğu yerel dayanışma ağları, afet yönetiminde karşılıklı destek, kaynak paylaşımı ve topluluk temelli güçlenmeyi teşvik ederek sosyal dirençliliğin temel dayanaklarından biri haline gelmektedir. Kriz dönemlerinde devreye giren bu ağlar, “**gotong-royong**” gibi kültürel açıdan köklü yardımlaşma pratikleriyle birlikte kadınların yerel kaynakları ve sosyal sermayeyi hızlı biçimde mobilize etmesini sağlamaktadır (Abid vd., 2025). Sel riski yüksek bölgelerde uygulanan sosyal dirençlilik eğitimleri, topluluklar içinde güven ve iş birliğini pekiştiren bu yapıları afet hazırlığı kültürünün yerleşmesi açısından vazgeçilmez bir unsur olarak tanımlamaktadır (Cvetković & Ivković, 2022). Dayanışma ağlarının samimi bağlara ve güçlü sosyal ilişkiler ağına dayanması, afetin hemen ardından hem pratik destek sağlanmasını hem de duygusal istikrarın korunmasını mümkün kılmaktadır.

Resmi afet yönetim mekanizmaları ile kırılgan grupların ihtiyaçları arasındaki boşluğu dolduran bu ağlar, afet anlarında kritik bilgilere erişimi kolaylaştırmakta, kaynakların adil biçimde paylaşılmasını koordine etmekte ve zamanında müdahalelerin gerçekleşmesine katkı sunmaktadır (Yuniarti vd., 2023). Üyeler arasında güvene dayalı ilişkilerin hakim olduğu yerel toplulukların, afet sonrası toparlanma süreçlerinde hızlı yol aldıkları gözlemlenmiştir (Susanto vd., 2023). Özellikle kamu kaynaklarının geciktiği ya da yetersiz kaldığı durumlarda, kadın dayanışma ağları acil müdahale ve iyileştirme süreçlerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Yerel düzeyde aktif olan bu sosyal ağlar, sadece afet anında değil, aynı zamanda uzun vadeli sosyo-kültürel dönüşümlerin de itici gücü haline gelmektedir. Topluluk örgütlenmesi, savunuculuk faaliyetleri ve kapasite geliştirme girişimleri yoluyla kadınların statüsünü güçlendiren bu ağlar, afet yönetimi uygulamalarının katılımcı ve demokratik bir zemine oturmasına katkıda bulunmaktadır (Susanto vd., 2023). Dayanışma temelli örgütlenme biçimleri, kapsayıcı karar alma süreçlerini teşvik etmekte ve toplumsal cinsiyet perspektifinin yerel yönetim pratiklerine entegre edilmesini kolaylaştırmaktadır (Yang & Wu, 2020). Aynı zamanda bu ağlar içinde gelişen sosyal ilişkiler, bireylerin travmalarla baş etmesini kolaylaştırmakta; ortak sorumluluk duygusunu destekleyerek topluluk genelinde psikolojik ve sosyal iyileşmeyi hızlandırmaktadır.

6.2.3. Kadın Örgütlerinin İyileştirme Süreçlerindeki Etkileri

Kadın örgütleri, afet yönetiminde etkili iyileşme süreçlerinin şekillendirilmesinde giderek fazla kilit aktör olarak tanınmaktadır. Cinsiyete duyarlı yaklaşımları teşvik ederek, yerel kaynakları harekete geçirerek ve sosyal sermayeyi güçlendirerek yalnızca acil yardım değil, uzun vadeli dirençlilik oluşumuna da katkı sunmaktadırlar. Makro düzeyde yapılan araştırmalar, iyileşme süreçlerine toplumsal cinsiyet odaklı stratejilerin entegre edilmesinin duyarlı ve adil sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Abid ve ark. (2025), kadınların liderlik, afet eğitimi ve kaynak yönetimindeki aktif rollerinin iyileşme süreçlerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, geleneksel yaklaşımların kadın katkılarını görmezden geldiği durumlarda toplumsal kırılganlıkların arttığını da vurgulamaktadır (Abid vd., 2025).

Yerel düzeyde ise kadın odaklı örgütler, girişimcilik ve topluluk temelli kalkınma yoluyla doğrudan iyileşmeye katkı sunmaktadır. Yapılan bir araştırmada, kırsal turizm bölgelerinde kadın girişimcilerin kaynak seferberliği ve ekonomik yeniden yapılanmaya etkisini vurgulamaktadır (Triantoro vd., 2024). Benzer şekilde Endonezya’da yapılan çalışmada da bu örgütlerin yalnızca fiziksel değil, sosyal dönüşüme de öncülük ettiğini göstermektedir (Kurniawan vd., 2021).

Psikososyal düzlemde, kadın örgütlerinin yürüttüğü hedefli programlar, yerel dayanışmayı ve güveni artırarak toplumsal uyumu pekiştirmektedir. “Srikandi Bencana” programı, kadın liderliğindeki müdahalelerin yalnızca yardım koordinasyonunu değil, toplumsal dayanıklılığı da güçlendirdiğini göstermiştir (Suharini vd., 2022). Benzer şekilde afet sonrası sosyal sermayenin harekete geçirilmesinde kadın örgütlerinin belirleyici rol oynadığını vurgulanmaktadır (Monteil vd., 2020).

6.2.4. Afet Sonrası Sosyal Yeniden Yapılanmada Yerel Ağların Gücü

Kadınların yerel dayanışma ağları, afet sonrası sosyal yeniden yapılanmada güçlü bir dinamik olarak öne çıkmakta; toplumsal direnci artırmakta, ekonomik kaynakların seferber edilmesini sağlamakta ve geleneksel güç yapılarının dönüşümüne katkıda bulunmaktadır. Bu ağlar, kriz sonrası hem kısa vadeli iyileşme hem de uzun vadeli toplumsal dönüşüm süreçlerinde önemli roller üstlenmektedir. 2005 Keşmir Depremi’ne ilişkin araştırmalar, kadınların temel malzeme temini ve üretken faaliyetlere katılımının, hızlı ve yerel temelli yeniden yapılanmayı kolaylaştırdığını göstermektedir (Gul & McGee, 2022). Bu örnek, kadın ağlarının yalnızca kriz anlarında bir

dayanışma mekanizması değil, aynı zamanda iyileşme süreçlerini yeniden tanımlayan kolektif yapıların temeli olduğunu ortaya koymaktadır.

Erkek göçlerinin yaygın olduğu veya erkeklerin yokluğunun hissedildiği bölgelerde, kadınların toplumsal rollerinde dönüşüm belirgin hale gelmektedir. 2015 Gorkha Depremi sonrasında Nepal’de yapılan çalışmalar, erkeklerin yokluğunda kadınların toplumsal yeniden yapılanma sürecine fazla katıldığını ve geleneksel olarak erkeklere ait kabul edilen sorumlulukları üstlendiğini ortaya koymaktadır (Scogin, 2023). Bu süreç, kadınların karar alma mekanizmalarına aktif katılım göstermesini ve sosyal yapıda eşitlikçi bir dönüşümün önünü açmaktadır. Buna karşılık, Filistin’deki çatışma sonrası yeniden konut inşa sürecinde kadınların planlama süreçlerinden dışlanması, yeni yapıların kadınların ve diğer kırılgan grupların ihtiyaçlarını karşılamadığını göstermektedir (Saleh vd., 2022). Bu durum, kadınların yerel ağlarının iyileşme süreçlerine dahil edilmesinin önemini bir kez vurgulamaktadır. Çünkü bu ağlar; geçim kaynakları, sosyal destek ve güvenlik gibi yaşamsal alanlarda özgün ihtiyaçların görünür olmasını ve bu ihtiyaçlara uygun çözümler geliştirilmesini sağlamaktadır.

Nepal’deki toplum öncülüğünde yürütülen yeniden yapılanma modelleri ise, kadınların yerel ağlarının sosyal kapsayıcılık ve demokratikleşme açısından birer katalizör işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Crawford ve Morrison’a göre, kadınların liderliğinde yürütülen bu tür girişimler yalnızca mevcut eşitsizlikleri sorgulamakla kalmamakta, aynı zamanda topluluk üyeleri arasında dayanışmayı artırarak uzun vadeli uyum kapasitesini de güçlendirmektedir (Crawford & Morrison, 2021). Kadınların bilgi ve kaynak üretme kapasiteleri, yerel yönetim ve katılımcı planlama süreçlerini kapsayıcı hale getirerek afet sonrası sosyal yapının adil biçimde yeniden inşa edilmesini desteklemektedir.

6.3. Kadınların Liderliğinde Afet Müdahale Süreçleri

6.3.1. Kadın Liderlerin Afet Müdahale ve Kriz Yönetimdeki Rolü

Afet süreçlerinde kadın liderler, empatik iletişim biçimleri, ilişki odaklı liderlik ve iş birliğine dayalı stratejiler geliştirerek hem acil müdahale süreçlerini hem de uzun vadeli toplumsal dayanıklılığı güçlendirmektedir. Farklı ülkelerden elde edilen bulgular, kadın liderliğin sadece bireysel becerilerle değil, aynı zamanda topluluk temelli örgütlenme ve sistemik dönüşümle desteklendiğinde kapsayıcı, etkili ve sürdürülebilir sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir. Örneğin, Filipinler’de COVID-19 sürecinde görev yapan kadın siyasi liderlerin, güçlü iş birlikleri ve iletişimi önceliklendiren yönetim tarzları sayesinde hem sağlık krizini hem de sosyo-

ekonomik sorunları etkili şekilde yönettikleri görülmüştür (Patalinghug vd., 2024). Endonezya'da BPBD Bojonegoro'da yapılan çalışmalar, kapsayıcı ve empatik liderliğin afet önleme ve müdahale süreçlerine olumlu katkı sunduğunu göstermektedir (Widyaningsih, 2024). Şili'de 2010 depremi ve tsunamisi sonrasında ise, kadın liderlerin toplum odaklı ve yenilikçi stratejilerle sahneye çıktığı, geleneksel liderlik yapılarında değişim sağladığı belgelenmiştir (Saavedra vd., 2023).

Kadın liderlerin kriz dönemlerinde özellikle kadınlar ve kız çocukları gibi kırılgan grupların ihtiyaçlarını tespit edebilme becerisi, afet sonrası bağlama özgü ve güçlendirici müdahale modelleri geliştirmelerini kolaylaştırmaktadır (Nasser vd., 2024). COVID-19 pandemisi örneğinde olduğu gibi, empati, etkili iletişim ve hızlı karar alma yeteneği sayesinde kadın liderlerin örgütsel geçişleri uyumlu biçimde yönettiği görülmektedir (Len vd., 2022).

Feminist Bağlantısal Liderlik Modeli (Connective Leadership Model - CL), bu kapsayıcı ve duyarlı yaklaşımları teorik olarak çerçevelemekte; kapsayıcılık, uyum sağlama ve değişken koşullara tepki verebilme becerilerinin kriz yönetiminde başarıyı artırdığını vurgulamaktadır (Cartwright vd., 2023).

Tüm bu örnekler, kadınların liderlik rollerinin sadece afet müdahalesinde değil, aynı zamanda yeniden yapılanma ve toplumsal dönüşüm süreçlerinde de belirleyici olduğunu göstermektedir. Ancak kadın liderlerin katkılarının hâlâ sıklıkla kurumsal kültür ve toplumsal normlar tarafından marjinalize edildiği, bu nedenle kadın liderliği destekleyen yapısal dönüşümlere ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır (Montalvo & Starkie, 2023; D. Roy & Mukherjee, 2024).

6.3.3. Sahadan Uygulama Örnekleri

Sahadan elde edilen veriler, kadın liderlerin yalnızca krizleri etkili biçimde yönetmekle kalmadığını, aynı zamanda yenilikçi ve kapsayıcı yaklaşımlarla kurumsal yapıları ve topluluk ilişkilerini dönüştürdüğünü ortaya koymaktadır. Vaka çalışmaları ve program değerlendirmeleri, bu liderlerin psikososyal müdahaleleri entegre ettiğini, topluluk katılımını artırdığını ve kapasite gelişimini merkeze alan müdahale stratejileri geliştirdiğini göstermektedir.

Endonezya'da BPBD Bojonegoro örneğinde olduğu gibi, kadın liderlerin iş birliğine dayalı liderlik anlayışı, erken risk değerlendirmesinden iyileşme sürecine kadar topluluğun farklı ihtiyaçlarını karşılamış; bu da marjinal grupların karar alma süreçlerine katılımını artırmıştır (Widyaningsih, 2024). Sleman bölgesinde uygulanan bir başka programda, Kadınların Güçlendirilmesi ve Çocuk Koruma Ofisi'nin afet komuta sistemine

entegrasyonu sayesinde barınaklardaki cinsel şiddet riski azalmış, topluluk güvenliği ve güveni artmıştır (Sinuraya, 2023).

Kadın liderlerin etkisi, profesyonel sosyal hizmet uygulamalarında da belirgindir. Aotearoa Yeni Zelanda'da sosyal hizmet uzmanları, düzenli süpervizyon ve topluluk temelli yaklaşımlarla uzun vadeli iyileşmeyi desteklemiştir (Hay vd., 2021). Bu yaklaşım, yansıtıcı liderlik ve kapasite geliştirme temelli müdahale stratejilerinin etkinliğini göstermektedir. Uluslararası örnekler de benzer sonuçlar sunmaktadır. Beyrut patlaması sonrası kadın liderler, kültürel olarak hassas destek sistemleri geliştirerek hem fiziksel hem de psikolojik iyileşme süreçlerinde kritik rol oynamıştır (Nasser vd., 2024). Avustralya'da yapılan bir araştırmada ise, kadınların afet deneyimlerinden elde edilen bilgilerle özelleştirilmiş risk azaltımı ve güvenlik stratejileri geliştirildiğini ve toplumsal uyumun artırıldığını göstermektedir (Chowdhury vd., 2024).

6.3.4. Lider kadınların afet yönetimindeki dönüştürücü rolü

Kadın liderler, afet yönetimi süreçlerinde yalnızca müdahale etkinliğini artırmakla kalmayıp, toplumsal dayanıklılığı güçlendiren kapsayıcı ve dönüştürücü yaklaşımlar da geliştirmektedir. Bu liderlik biçimi, tabandan gelen topluluk mobilizasyonu, psikososyal desteklerin entegrasyonu ve katılımcı karar alma süreçlerinin teşviki gibi birçok alanda kendini göstermektedir.

Topluluk liderliğinde afet risk azaltımı (ARA), bu dönüşümün temel taşlarından biridir. Kadın liderlerin yerel bilgi ve becerileri afet yönetimi programlarına entegre ederek sosyal, ekonomik ve çevresel kırılganlıkları azaltmada etkin rol oynadığı bildirilmiştir (Halim vd., 2024). Böylece sürdürülebilir ve dirençli afet stratejileri geliştirilebilmektedir.

Sosyal hizmet odağındaki kuramsal çalışmalar da kadın liderliğinin önemini vurgular. Kriz dönemlerinde kadın sosyal hizmet liderlerin psikososyal müdahaleleri bütünleştiren, topluluk katılımını öncelikleştiren ve kaynak temelli stratejiler geliştiren bir liderlik sergilediklerini belirtmektedir (Luo, 2021). Bu yaklaşım, afet yönetimini yalnızca reaktif değil, aynı zamanda proaktif ve kapsayıcı bir çerçeveye taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri ve dayanıklılık ilişkisini ele alan araştırmalar, kadınların destekleyici ve uyum sağlayıcı rolleriyle bu alanda dönüştürücü bir potansiyele sahip olduklarını göstermektedir (Sartorio & Davalos, 2025). Bu durum, Endonezya'daki BPBD Bojonegoro örneğinde somutlaşır. Widyaningsih'e göre burada uygulanan feminen liderlik tarzı, kadınların afet

yönetiminin her aşamasına katılımını artırmakta ve ortak hedeflere dayalı, kapsayıcı bir ortam yaratmaktadır (Widyarningsih, 2024).

Beyrut patlaması sonrasında yapılan araştırmalar, kadın liderlerin kültürel farkındalık ve adalet odaklı yaklaşımlar sergileyerek afet müdahalesine yeni bir yön kazandırdıklarını göstermektedir (Nasser vd., 2024). Bu liderlik biçimi, empati ve topluluk odaklılık sayesinde yardım ve iyileşme süreçlerinin etkili şekilde yürütülmesine katkı sunmuştur.

Aynı zamanda, liderlerin duygusal tutumlarının afet yönetimindeki rolü giderek fazla önem kazanmaktadır. McIntyre, pozitif duyguları destekleyen, empatiyle iletişim kuran liderlerin ekip içinde bağlılık ve refahı artırdığını vurgulamaktadır. Kadın liderlerde sıklıkla görülen bu özellik, kriz dönemlerinde sakin ve etkili müdahalelerin önünü açmaktadır (McIntyre, 2023).

Malezya'dan aktarılan bulgular, kadınların karar alma süreçlerine dahil edilmesinin afetin her aşamasında (önleme, hazırlık, müdahale, iyileşme) bağlamsal ve etkili çözümler üretilmesini sağladığını göstermektedir (Tobi vd., 2023). Toplumsal cinsiyet perspektifinin entegrasyonu, yalnızca kısa vadeli etkiyi değil, uzun vadeli toplumsal dönüşümü de beraberinde getirmektedir.

6.3.5. Başarı öyküleri ve öğrenilmiş dersler

Kadın liderliğine ilişkin vaka temelli çalışmalar, afet yönetimi alanında dönüştürücü liderlik biçimlerinin yalnızca acil müdahale süreçlerinde değil, aynı zamanda uzun vadeli iyileşme ve toplumsal yeniden yapılanma süreçlerinde de kritik bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu bağlamda farklı coğrafyalarda yürütülen araştırmalar, kadın liderlerin kriz yönetimi uygulamalarına empatik iletişim, kolektif karar alma, sosyal adalete duyarlılık ve topluluk temelli örgütlenme gibi özgün bileşenler kazandırdığını ortaya koymaktadır. Kadın liderliğinin etkisi yalnızca bireysel liderlik yetkinliklerine değil; aynı zamanda kurumsal yapıların dönüşümüne, yerel bilgilerin karar alma süreçlerine entegrasyonuna ve afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde yeniden yapılandırılmasına dayanmaktadır. Söz konusu katkılar, kriz anlarında gösterilen etkin müdahalelerin ötesinde, kırılgan grupların güçlendirilmesini, sosyal sermayenin mobilizasyonunu ve sürdürülebilir afet yönetimi yaklaşımlarının geliştirilmesini mümkün kılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Kadın liderlerin afet yönetimi süreçlerindeki başarı örnekleri ve çıkarımlar

Vaka / Ülke /Kaynak	Kadın liderlik rolü	Başarı /Katkı	Ana Çıkarım
Türkiye (Ekşi ve ark., 2022)	Gönüllü kadın liderler	Psikolojik dayanıklılık, kişilerarası iletişim, kültürel duyarlılık	Toplumsal cinsiyete duyarlı kriz yönetimi stratejileri için model oluşturur
Şili (2010) (Saavedra ve ark., 2023)	Afet sonrası yerek kadın liderliği	Yardım dağıtımı, kolektif karar alma, yerel ağ mobilizasyonu	Kadınların liderliğinde topluluk odaklı, kapsayıcı ve eşitlikçi iyileşme süreçleri desteklenebilir
ABD (COVID-19) (Miller ve ark., 2023)	Aile içi şiddetle mücadele eden kadın liderler	Kriz döneminde sosyal eşitsizliklere karşı stratejik müdahale	Kriz liderliği sosyal belirleyicilerle entegre edilmeli, kadın liderliği yenilikçiliği destekler
Falk ve ark. (2023)	Deneyimsel öğrenmeye katılan kadınlar	Afet liderliği becerilerinde artış, iş birliğine dayalı öğrenme ortamı	Kadınların öğrenme deneyimleri kriz müdahalesinin bağlamsal ve sürdürülebilir şekilde gelişmesini destekler

6.4. Ulusal ve Uluslararası Hukukta Kadın Hakları ve Afetler

6.4.1. CEDAW kapsamında afetler ve kadın hakları

Afetler, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirerek kadın haklarının korunmasını da önemli hâle getirmektedir. CEDAW, devletlere afet yönetimine toplumsal cinsiyet duyarlılığı taşıyan önlemleri entegre etme yükümlülüğü getiren önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu kapsamda hükümetler, afet müdahalesi ve iyileşme süreçlerinde ayrımcılığı önlemek, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ele almak ve kaynaklara adil erişimi sağlamakla yükümlüdür (Sitamala vd., 2022).

Araştırmalar, CEDAW'ın onaylanmasının kadınlara yönelik şiddetle mücadele eden yasal düzenlemeleri teşvik ettiğini ve afet sonrası bağlamlarda kadınlar için hukuki korumayı güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Cheema vd., 2020; Woo, 2021). Müslüman çoğunluklu ülkelerde ise sözleşmeye yönelik tartışmalar hem direniş hem de iç hukukun uluslararası standartlara uyum sağlaması yönünde kademeli bir ilerleme olduğunu göstermektedir. Bu

süreçler, sözleşmeye ilişkin çekinceler ve metinlerin yeniden yorumlanması üzerinden değerlendirilmiştir (Asnawi & Ismail, 2020; Fazacli & Hanisek, 2021).

CEDAW'ın yalnızca imzalanması dahi, hükümetlerin kriz dönemlerinde kadın haklarını koruma sorumluluğu üstlenmeleri için sivil toplumun baskı oluşturmaya zemin hazırlamaktadır (Comstock, 2023). Bu yönüyle değerlendirildiğinde, CEDAW, afet yönetimi ve iyileşme süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen temel bir araç olarak öne çıkmaktadır.

6.4.2. İstanbul Sözleşmesi ve afetlerde kadına yönelik şiddetin önlenmesi

İstanbul Sözleşmesi, kadınlara yönelik şiddeti önlemeye ve bu şiddetle mücadeleyle yönelik kapsamlı bir hukuki çerçeve sunmakta olup, bu sorumluluk özellikle afet gibi kırılganlıkların arttığı dönemlerde da önem kazanmaktadır. Siklon, deprem gibi doğal afetlerin ardından toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin arttığı; özellikle partner şiddetinin belirgin şekilde yükseldiği çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur (Rai vd., 2020; Thurston vd., 2021).

Sözleşmenin getirdiği hukuki standartlar, koruyucu önlemlerin geliştirilmesinde etkili olmuş; ancak siyasi muhalefet ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler, uygulamanın etkinliğini ciddi biçimde sınırlamıştır. Bu durum, çevrim içi kadın düşmanı söylemlerin analizi (Eslen & Ziya, 2022) ve sözleşmeye karşı mobilize olan muhafazakâr ağların faaliyetleri üzerinden belgelenmiştir (Roggeband & Krizsán, 2024).

Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi'nin etkin biçimde benimsenmesinin, ev içi şiddeti azaltmada ve kriz yönetiminde hesap verebilirliği artırmada etkili olduğu gösterilmiştir (Kanbur, 2021; Stefanova & Šopova, 2021). Bu bulgular, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerine İstanbul Sözleşmesi ilkelerinin entegrasyonunun gerekliliğine işaret etmektedir. Böylece, afet müdahaleleri yalnızca fiziksel ve altyapısal iyileşmeye odaklanmakla kalmayacak; aynı zamanda kadınların artan şiddet riskine karşı korunmasına da katkı sunacaktır. Sonuç olarak, İstanbul Sözleşmesi, afet yönetimi ve afet sonrası iyileşme süreçlerinde toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkların giderilmesi için vazgeçilmez bir politika aracıdır.

6.4.3. Sendai Çerçevesi ve cinsiyet eşitliği ilkeleri

Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesi (2015–2030), afet risklerini azaltmaya yönelik küresel ölçekte rehberlik eden temel belgelerden biri olarak geniş kabul görmektedir. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerinin

bu çerçeveye entegrasyonu hâlen tam anlamıyla sağlanamamıştır. Zaidi ve Fordham, çerçeve kapsayıcılığa açıkça referans vermesine rağmen, toplumsal cinsiyete özgü göstergeler ve stratejiler açısından önemli eksiklikler taşıdığına dikkat çekmektedir (Zaidi & Fordham, 2021).

Karşılaştırmalı analizler, kadınları afet öncesinde, sırasında ve sonrasında etkileyen toplumsal cinsiyet boyutlarının, mevcut Sendai Çerçevesi'ne kıyasla, önceki belgelerden biri olan Hyogo Çerçevesi'nde kapsamlı şekilde ele alındığını ortaya koymaktadır (S. Roy vd., 2021). Bu doğrultuda, Akerkar gibi araştırmacılar, afet risklerinin azaltılmasında kadın haklarının merkeze alınması gerektiğini savunmakta; liderlik ve katılımcı karar alma süreçlerinin güçlendirilmesinin hayati önem taşıdığını vurgulamaktadır (Akerkar, 2022). İran'da gerçekleştirilen nitel çalışmalar da (Nekoci Moghadam vd., 2024), Sendai Çerçevesi'nin uygulanmasının her bağlamda mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri dikkate alınarak yerelleştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

6.5. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi Politikaları

6.5.1. Toplumsal cinsiyet perspektifiyle afet politikalarının incelenmesi

Afet yönetimi politikalarına toplumsal cinsiyet bakış açısının entegre edilmesi, farklı toplulukların kırılganlıklarını ve dayanıklılık kapasitelerini anlamak ve güçlendirmek açısından kritik öneme sahiptir. Bu perspektif, afetlere maruz kalma düzeylerinin ve iyileşme süreçlerinin ekonomik, sosyo-kültürel ve politik dinamiklerle nasıl şekillendiğini görünür kılmaktadır.

Nepal'de yapılan bir çalışmada, toplumsal cinsiyete özgü kırılganlık verilerinin afetlerin kadınlar üzerindeki etkilerini belirginleştirdiği ve dayanıklılığı artırmaya yönelik müdahalelerin tasarımı geliştirdiği gösterilmiştir (Aryal vd., 2025). Bu bulgu, afet araştırmalarında ve politika geliştirme süreçlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin temel bir bileşen olması gerektiğine işaret etmektedir.

Toplumsal cinsiyet yaklaşımı, afet yönetimi politikalarının barış ve güvenlik alanındaki stratejilerle uyumlu hale getirilmesini de kolaylaştırmaktadır. Filipinler örneğinde, kadınların bu üç alanın kesişiminde üstlendikleri rollerin, ulusal ARA planlarının kadın, barış ve güvenlik odaklı girişimlerle uyumlaştırılmasında etkili olduğu gösterilmiştir (Carlos, 2025). Bu doğrultuda, kadınların bu alanlardaki liderliğini teşvik edecek stratejik iletişim planlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Güney Kore'de yürütülen bir araştırmada ise, afet ve güvenlik yönetimi algılarının toplumsal cinsiyete

göre değiştiği ortaya konmuştur (Kim & Kim, 2023). Bu durum, kadınların afetlere hazırlık konusundaki bakış açılarının politika yapım süreçlerinde yeterince dikkate alınmadığını ve toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelere duyulan ihtiyacı göstermektedir. Uluslararası hukuk perspektifinden yapılan değerlendirmeler de bu eksikliği desteklemektedir. Afetlerle ilgili birçok uluslararası belgede toplumsal cinsiyete vurgu yapılmakla birlikte, feminist ve queer perspektiflerin operasyonel düzeyde yeterince uygulanmadığı ifade edilmektedir (Aronsson-Storrier, 2024). Bu bağlamda, afet riski ile toplumsal cinsiyet ilişkisini yeniden ele alan eleştirel yaklaşımlar, kapsayıcı ve dönüştürücü afet yönetimi politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Afet riskinin azaltılması ve iyileşme süreçlerinin etkinliği, toplumsal cinsiyete özgü kırılğanlıkların dikkate alınmasına bağlıdır. Bu bakış açısının politika tasarımına dahil edilmesi, bağlama özgü, hedef odaklı ve kapsayıcı stratejilerin geliştirilmesini mümkün kılmaktadır. Böylece kadınların güçlendirilmesi ve toplulukların afetlere karşı dayanıklılığının artırılması sağlanabilir.

6.5.2. Kurumsal düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımlar

Afet bağlamında uygulanan yer değiştirme politikalarının etkinliği; güçlü koordinasyon, paydaş iş birliği ve topluluk ihtiyaçlarıyla uyumlu açık politika hedeflerine dayandırıldığında artmaktadır (Suharyanto vd., 2025). Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin kararlılığı ile sosyal, ekonomik ve politik bağlamların kapsamlı biçimde analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır. Benzer şekilde, Endonezya'da yapılan betimleyici araştırmalar, afetin tüm aşamalarında (öncesi, müdahale ve sonrası) toplumsal cinsiyete duyarlı girişimlerin yasal, planlayıcı ve kurumsal düzeyde bütünleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Saputra vd., 2023).

Bölgesel düzeyde yapılan analizler, büyük ölçekli koordinasyon kurumlarının toplumsal cinsiyete dayalı çerçeveleri uygulama süreçlerinde önemli boşluklar bulunduğunu göstermektedir. Örneğin, ASEAN İnsani Yardım Koordinasyon Merkezi (AHA Centre) toplumsal cinsiyet duyarlılığına ilişkin bir bildiri yayınlamış olmasına karşın, uygulamalar hâlen erkek egemen afet yönetimi pratikleriyle sınırlı kalmaktadır (Mardialina vd., 2024). Bu durum, kurum içi politikaların küresel toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma standartlarına uyumlu biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğini ve motivasyon eksikliğinin ya da normlara karşı direncin toplumsal cinsiyet duyarlılığını zayıflattığını ortaya koymaktadır.

Afet yönetimi kurumlarının kapsayıcı hâle gelmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal katılım (GESI) stratejilerinin geliştirilmesi kritik rol

oynamaktadır. Endonezya'daki afet riski yüksek köylerde yapılan çalışmalar; kurumsal politika, kapasite geliştirme, operasyonel uyarlamalar ve kaynak tahsisi gibi dört temel alanda toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanmasının gerekliliğine dikkat çekmektedir (Yumarni vd., 2021). Bu stratejiler, kurumların kadınlar ve diğer kırılgan grupların özgün ihtiyaçlarına etkin yanıt verebilmesini mümkün kılmaktadır.

BM kuruluşlarında sağlık alanında edinilen deneyimler de bu yaklaşımları desteklemektedir. Başarılı toplumsal cinsiyet ana akımlaştırmasının; sağlam bir yapısal çerçeveye, etkili hesap verebilirlik mekanizmalarına ve süreklilik arz eden kapasite geliştirme politikalarına bağlı olduğu görülmektedir (Ravindran vd., 2021). Bu modelin, ulusal afet yönetimi kurumlarına da uyarlanarak adil kaynak dağıtımı ve katılımcı karar alma süreçlerini güçlendireceği öngörülmektedir. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların kurumsallaşması çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Endonezya'da yapılan uzunlamasına çalışmalar, bürokratik direnç ve kurumsal alışkanlıkların bu süreci yavaşlattığını ortaya koymuştur (Nurdin, 2024). Öte yandan, Masaüstü Tatbikatı (Table Top Exercise - TTX) gibi uygulamalı eğitimlerin afet hazırlığında toplumsal cinsiyet perspektifinin benimsenmesini kolaylaştırdığı ve operasyonel farkındalığı artırdığı görülmektedir (Riyanto vd., 2023).

Kurumsal düzeydeki gelişmeler, farklı ülkelerdeki politika çerçevelerine de yansımaktadır. Etiyopya örneğinde, afet risk yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet ekseninde ana akımlaştırılması; ulusal stratejilerin yerel koşullara uyarlanması ve paydaş katılımının sağlanması durumunda toplumsal dayanıklılığı önemli ölçüde artırmaktadır (Sisay & Beco, 2024). Bu tür örnekler, politika ile uygulama arasındaki boşlukların giderilmesi için hukuki ve kurumsal çerçevelerin sürekli gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

6.5.3. Eşitlik Temelli müdahale Modellerinin Analizi

Afet yönetimi politikalarında eşitlik temelli müdahale modelleri, farklı toplulukların kırılganlıklarını, kaynaklara erişim düzeylerini ve iyileşme sonuçlarını şekillendiren çok boyutlu yapısal eşitsizlikleri ele almayı amaçlamaktadır. Bu modeller, afet müdahalesini tek tip uygulamalardan çıkararak; sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları politika planlamasına entegre eden dönüştürücü bir yaklaşım sunar. Toplum temelli müdahalelere ilişkin literatür, bu tür uygulamaların topluluk içi eşitsizlikleri yeniden üretme riski taşıdığına dikkat çekmektedir. Clark & Ginsberg ve ark. (2021), yerel toplulukların güçlendirilmesinin afet risklerini azaltabileceğini ancak

mevcut güç dengesizliklerinin göz ardı edilmesi hâlinde eşitsizlikleri pekiştirebileceğini ortaya koymuştur (Clark□Ginsberg vd., 2021). Bu nedenle, eşitlik temelli modellerin, topluluk içi farklılıkları bilinçli şekilde ele alan stratejiler içermesi gerekmektedir. Sağlık sektörü özelinde yürütülen çalışmalar da bu yaklaşımları desteklemektedir. Moyal□Smith ve ark. (2024), hastane olay komuta sistemlerine sağlık eşitliği ilkesinin entegre edilmesinin, özellikle iklim krizinin etkilediği afet koşullarında, dezavantajlı grupların korunmasında etkili olduğunu göstermektedir (Moyal□Smith vd., 2024). Bu durum, kaynak tahsisi ve yönetim yapılarında yüksek riskli grupların önceliklendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Geniş bir yönetim perspektifinden bakıldığında, Ulbrich ve ark. (2023) Brezilya ve Kolombiya'daki afet yönetim süreçlerini inceleyerek, eşitlikçi dayanıklılığı merkeze alan politika söylemlerinin kaynak ve karar süreçlerinde adaleti artırabileceğini belirtmektedir. Ancak, bu hedeflerin kurumsal yapılarla uyumlu şekilde hayata geçirilmesinde zorluklar yaşandığı da vurgulanmaktadır (Ulbrich vd., 2023). Lau ve ark. (2021) ise mevcut iklim politikalarının, “toplumsal cinsiyet farkındalığı” yaklaşımını yeterli görmesinin, gerçek anlamda eşitlik sağlamada yetersiz kaldığını ifade etmektedir (Lau vd., 2021). Bu nedenle, afet yönetiminde yalnızca “zarar vermeme” yaklaşımı değil, açıkça eşit sonuçlar üretmeyi hedefleyen bir paradigma benimsenmelidir. Kıyı tehlikelerine yönelik adaptasyon planlamasına odaklanan Fox ve ark. (2023), dağıtıcı, prosedürel, sistemik ve tanıma dayalı eşitlik ilkelerinin stratejik planlamaya entegrasyonunun, marjinal toplulukların uzun vadeli dayanıklılığını artırdığını ortaya koymuştur. Bu kapsamda, eşitlik temelli müdahale modellerinin, afetin her aşamasında yardımın adil dağıtımını ve toplulukların sürece katılımını ölçen göstergeler içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Fox vd., 2023). Bu çerçevede, güçlü ve eşitlik odaklı ölçüm sistemleri aracılığıyla afet yönetimi politikalarının mevcut yapısal eşitsizlikleri yeniden üretmesinin önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

6.5.4. Kurumsal Kapasite Geliştirme Faaliyetleri

Kurumsal düzeyde yürütülen kapasite geliştirme faaliyetleri, toplumsal cinsiyete duyarlı afet yönetimi politikalarının etkili şekilde uygulanabilmesi için kritik bir temel oluşturmaktadır. Bu kapsamda, teknik yeterliliklerin artırılması, toplumsal cinsiyet odaklı eğitim müfredatlarının hazırlanması ve afet yönetiminin tüm aşamalarında eşitlik ilkesinin stratejik çerçevelere entegre edilmesi gerekmektedir. Bu faaliyetlerin önemli bir boyutu, teknolojik gelişmelerden yararlanarak kurumsal dayanıklılığı artıracak yenilikçi stratejilerin geliştirilmesidir. Saputra ve ark. (2025), makine öğrenmesi, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) gibi

araçların afet risk analizleri ve erken uyarı sistemlerinde etkili kullanımının kurumsal kapasiteyi önemli ölçüde artırabileceğini belirtmektedir. Ancak bu teknolojilerin başarısı, yalnızca teknik altyapıya değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet perspektifini içeren kurumsal politikaların varlığına da bağlıdır. Dolayısıyla, afet yönetimi kurumlarının hem teknik altyapıya hem de insan kaynağına yatırım yaparak, toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıkları eğitim ve planlama süreçlerine bilinçli şekilde entegre etmesi gerekmektedir (Saputra vd., 2023).

Brenner (2024), kapasite geliştirme çalışmalarının önemli bir bileşeni olarak toplumsal cinsiyete duyarlı planlama modelinin altını çizmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 5 doğrultusunda geliştirilen bu yaklaşım, afet yönetimi stratejilerine toplumsal cinsiyet eşitliğini ana akımlaştırmanın; uyum kapasitesinin artırılmasında ve krizlere kapsayıcı yanıt verilmesinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Bu amaçla özel eğitimler, farkındalık çalışmaları ve kadınların güçlenmesini hedefleyen bütüncül politika çerçeveleri önerilmektedir. Kurum kültürüne entegre edilen bu yaklaşımlar, afet yönetimi yapılarının farklı toplumsal grupların ihtiyaçlarına duyarlı biçimde faaliyet göstermesini desteklemektedir (Brenner, 2024).

Endonezya'dan Ramailis ve Sakir'in (2024) saha çalışması, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı kapasite geliştirme uygulamalarının sahadaki etkisini göstermektedir. Bantul bölgesinde BPBD tarafından yürütülen hedefli eğitim ve farkındalık programları, kadınların afet hazırlık, müdahale ve iyileşme süreçlerinde etkin roller üstlenmelerini sağlamıştır. Bu programlar sayesinde kadınların kırılganlıkları azalırken, afetlere karşı dirençli ve katılımcı bir yapı geliştirilmiştir (Ramailis & Sakir, 2024). Söz konusu uygulamalar, benzer kurumlar için örnek teşkil edecek niteliktedir.

6.5.5. Mevcut Politika Örnekleri ve Uygulamada Engeller

Ülke/Bölge	Politika Girişimi	Temel Uygulama Sorunları	Anahtar Bulgular/Öneriler
Nepal	Ulusal Bina Kodu, Ulusal Uyum Planı, Mesleki ve Teknik Eğitim Programları	Kurumsal koordinasyon eksikliği, nitelikli eğitime sınırlı erişim, kırsal toplulukların dışlanması	Uygulamada çeşitlikçi dağılım için insan kaynakları geliştirme fırsatları artırılmalı (D. K. Shrestha & Praveen, 2025)
Endonezya-Bandung	Yerel Afet Yönetim Ajansı için kapasite artırımı	Örtüşen düzenlemeler, politika belirsizliği, düşük personel desteği	Yerel Afet Yönetim Ajansı'nın özel sektörle ortaklığı ve operasyonel denetimi güçlendirilmeli (Nurasa vd., 2025)
Nepal	Yoksul dostu ve toplumsal cinsiyete duyarlı afet finansmanı	Yoksul dostu ve toplumsal cinsiyete duyarlı kılavuzların eksikliği, bütçe oluşturmada eksikler	Bütçelerde toplumsal cinsiyet odaklı yönetim mekanizmaları geliştirilmeli (N. K. Shrestha, 2023)
ASEAN-İnsani Yardım Koordinasyon Merkezi	Toplumsal cinsiyet bildirgesi	Cinsiyet entegrasyonu belirsiz, erkek egemen yaklaşımlar sürmekte	Kurum içi kültürün toplumsal cinsiyet çerçevesine uygun şekilde dönüşmesi gerekli (Mardialina vd., 2024)
Peru	Sürdürülebilir Kalkınma Amacı-5 perspektifiyle afet hazırlığı ve müdahale planlaması	Bürokratik atalet, değişime direnç	Cinsiyet eşitliği odaklı stratejilerin uygulanmasında kurumsal dönüşüm şart (Brenner, 2024)
Brezilya	Kadın ve topluluk güçlenmesi temelli afet politikaları	Eşitsiz kentleşme, iklim değişikliğinin etkileri, sosyal azınlıkların göz ardı edilmesi	Uygulamada sosyal adalet odaklı, bütüncül yaklaşımlar geliştirilmesi önerilmekte (Silva & Samora, 2023)
Endonezya-Tana Mbanas	Kırsalda yaşayan kadınlara yönelik ARA girişimleri	Kültürel ve kurumsal engeller, politika-saha boşluğu	Gündelik yaşam temelli kırılganlıkların doğrudan ele alınması gerekli (Rr. M. I. Retno Susilorini vd., 2021)

6.6. Afet Risk Azaltma (ARA) Stratejilerinde Kadınların Rolü

6.6.1. Afet Risklerinin Belirlenmesine Kadınların Rolü

Kadınlar, afet risklerinin belirlenmesinde deneyimsel, kültürel ve sosyal bilgi birikimleriyle özgün katkılar sunmakta; ancak bu katkılar, geleneksel ve teknokratik kırılabilirlik değerlendirmelerinde çoğu zaman yeterince yansıtılmamaktadır. Birçok toplumda kadınların birincil bakım veren ve hane halkı kaynaklarını yöneten bireyler olarak üstlendikleri roller, onları risklerin erken belirtilerini ve küçük ölçekli değişimleri fark etme konusunda avantajlı kılmaktadır. Örneğin, regl hijyeni yönetimine ilişkin yetersizlikler, afet ortamlarında kadınlar açısından ciddi bir kırılabilirlik alanı oluşturmaktadır; bu durum, erkek egemen karar alma süreçlerinde sıklıkla göz ardı edilen yapısal eşitsizliklerin bir göstergesi niteliği taşımaktadır (Downing vd., 2021). Toplumsal cinsiyete özgü ihtiyaçların tanınması, risklerin derinlikli ve bağlamsal olarak anlaşılmasına katkı sunmaktadır.

Afet risk yönetimi literatüründe de kadınların katılımının, sosyal ve ekonomik kırılabilirliklerin tespitine yönelik kapsamlı değerlendirmelere zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet perspektiflerinin afet araştırmalarına entegre edilmesi, kaynaklara erişimdeki kısıtlar ile karar alma süreçlerine katılım eksiklikleri gibi özgün kırılabilirlik alanlarının görünür kılınmasını sağlamaktadır (Aryal vd., 2025; Hemachandra vd., 2020). Bu bütüncül yaklaşım, kadınların deneyimlerini karar süreçlerine taşıyarak, adil ve kapsayıcı risk azaltım stratejilerinin geliştirilmesine olanak tanımaktadır.

Kadınların ARA'da etkin rol üstlenebilmesi, büyük ölçüde kapasitelerinin desteklenmesine bağlıdır. Hedefli eğitim ve kapasite geliştirme programları, kadınların bu süreçlere aktif katılım göstermesini sağlamakta; günlük yaşam deneyimlerine ve kültürel pratiklerine dayalı olarak riskleri etkili biçimde tanımlamalarına imkân vermektedir (Izzaturrahmah vd., 2023).

Toplumsal cinsiyete dayalı risk algılarındaki farklılıklar da afet yönetimi için dikkate değer çıkarımlar sunmaktadır. Kadınların sel ve kuraklık gibi hidrolojik afetlere ilişkin riskleri erkeklere kıyasla farklı biçimlerde algıladıkları gösterilmiştir (Mondino vd., 2022). Bu farklılıklar, yerel uyum kapasitesine dair anlamlı veriler sunmakta ve afet politikalarının çoklu perspektifler içerecek şekilde geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Böylece, risk değerlendirmeleri yalnızca fiziksel göstergelere değil, aynı zamanda toplumsal yapıların ürettiği farklılıkları da gözeten kapsayıcı modellere dayandırılabilir.

6.6.2. Toplumsal Farkındalık ve Bilinçlendirmede Kadınların Etkisi

Kadınlar, ARAstratejilerinde toplumsal farkındalığın artırılmasında ve risk algısının yeniden şekillendirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu katkılar, yalnızca geleneksel risk iletişimi yöntemlerini aşmakla kalmayıp, deneyimlerin karar süreçlerine entegre edilmesini, kapsayıcı katılımın teşvik edilmesini ve topluluk içi dayanışma ağlarının harekete geçirilmesini de içermektedir. Bu sayede, risklerin algılanma ve yönetilme biçimi duyarlı ve katılımcı bir çerçeveye kavuşmaktadır. Risk algısı ve bilgi paylaşımı bu dönüşümün en belirgin görüldüğü alanlardandır. Erdoğan ve Duru (2024), toplumsal cinsiyetin afetle ilişkili risk farkındalığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların, sağlık kurumlarının web siteleri ve haber kaynakları gibi güvenilir bilgilere fazla başvurdukları ve acil durum çantası hazırlamak gibi önleyici davranışları yaygın biçimde benimsedikleri görülmektedir. Bu proaktif tutum, bireysel dayanıklılığı artırırken, topluluk genelinde de risklere karşı duyarlılığı güçlendirmektedir (Erdoğan & Duru, 2024). Kadınlar aynı zamanda sosyal sermayelerini kullanarak, ARA süreçlerinde kapsayıcı katılımın önünü açmaktadır. Sagala ve ark. (2024), cisgender ve trans kadın gruplarının oluşturduğu güçlü sosyal bağların, toplulukların afetlere karşı birlikte hareket etmesini kolaylaştırdığını ve marjinal grupların sürece etkin biçimde katılmalarını sağladığını göstermektedir. Bu tür yapılar, yukarıdan aşağıya işleyen teknokratik modeller yerine, tabandan yükselen, ihtiyaçlara duyarlı ve katılımcı bir ARA anlayışını teşvik etmektedir (Sagala vd., 2024). Toplumsal farkındalık yaratımında kadınların rolü, topluluk örgütlenmesinde de önemli bir yer tutmaktadır (مغازی, 2020). COVID-19 pandemisi bağlamında yürüttüğü çalışmasında, kadın liderliğinde şekillenen sosyal örgütlenme çabalarının, yalnızca kriz anında değil, uzun vadeli dayanıklılık inşasında da etkili olduğunu vurgulamaktadır. Belirlenen roller ve stratejiler doğrultusunda yürütülen bu örgütlenmelerin, hem sosyal-psikolojik güvenlik ağlarını güçlendirdiği hem de önleyici uygulamaları teşvik ettiği görülmektedir. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, kadınların katkılarının çok boyutlu ve dönüştürücü olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar:

- Güvenilir bilgi kaynaklarını etkin kullanarak afetlere hazırlık düzeyini ve risk algısını artırmakta (Erdoğan & Duru, 2024),
- Sosyal sermayeye dayalı katılım mekanizmaları ile mevcut güç yapılarına meydan okumakta ve kapsayıcı ARA süreçleri geliştirmektedir (Sagala vd., 2024),
- Kriz dönemlerinde topluluk örgütlenmesini güçlendirerek, kolektif bilinç ve davranış değişimini desteklemektedir (2020, مغازی).

Bu özgün katkılar, afet risk yönetimini teknik müdahalelerin ötesine taşıyarak, toplumsal dayanışmayı ve katılımcı yönetişimi odağına alan sürdürülebilir bir yapının oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

6.6.3. Sürdürülebilir Dirençli Toplulukların İnşasında Kadınların Rolü

Kadın liderliği, ARA süreçlerinde yalnızca acil müdahale kapasitesiyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda sürdürülebilir ve dirençli toplumların inşasında merkezi bir rol üstlenmektedir. Kadınlar, topluluk dayanışmasını güçlendirme, sosyal sermayeyi harekete geçirme ve afet yönetimine uzun vadeli vizyon kazandırma açısından özgün katkılar sunmaktadır. Bu liderliği farklılaştıran temel özelliklerden biri, yerel bilgi birikimi ile kültürel değerlere dayalı toplumsal bilgeliğin etkin şekilde kullanılmasıdır. Bu sayede kadınlar, yalnızca toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ele almakla kalmayıp, aynı zamanda sosyo-psikolojik dayanıklılığı da güçlendirebilmektedir. Nitekim afetlere müdahale eden kadın gönüllülerin, yalnızca kriz anında değil, aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin dönüştürülmesinde de etkin rol oynadıkları görülmektedir (Ekşi vd., 2022). Sel riski altındaki bölgelerde ise, kadınların hijyen yönetimi gibi genellikle göz ardı edilen alanlara çözüm ürettikleri ve ev temelli ekonomik girişimlerle toplulukların ekonomik direncini artırdıkları raporlanmaktadır (Echendu, 2021; Tufail vd., 2023).

Kentsel bağlamda, teknik bilgiyle sosyal sermayeyi bütünleştiren liderlik anlayışı risk yönetiminde kilit rol oynamaktadır. Analizler, kentlerde afet dayanıklılığının yalnızca fiziksel altyapı yatırımlarıyla değil; sivil toplum, özel sektör ve kamu kurumları arasındaki iş birlikleriyle sağlanabileceğini göstermektedir. Bu noktada kadınlar, örgütlenme deneyimleri ve bakım emeği bağlamındaki birikimleri sayesinde, bilgi paylaşımı ve sosyal destek sistemlerinin geliştirilmesinde önemli aktörlerdir. Bu tür katkılar, hem risklerin erken tanımlanmasına yardımcı olmakta hem de kırılgan grupları odağına alan kapsayıcı politikaların geliştirilmesine katkı sunmaktadır (Sim vd., 2018).

Kadın liderliğinin dönüştürücü niteliği, bireysel dayanıklılığı aşarak sosyal, ekonomik ve politik düzeyde yapısal dönüşümlere zemin hazırlamaktadır. Özellikle Endonezya’da yürütülen uygulamalı eğitimlerin, kadınların afet yönetiminin tüm aşamalarına katılımını sağladığı ve böylece toplumsal düzeyde bir direnç kültürünün oluşmasına katkı sunduğu vurgulanmaktadır (Ramailis & Sakir, 2024). Aynı zamanda, yerel anlatılar afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde kadınların sesinin duyulmasının, yalnızca yapısal değil, kültürel sürdürülebilirlik açısından da kritik olduğunu göstermektedir (Bocacao, 2023).

Kentsel dayanıklılığı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkilendirmek için “glokal” (küresel vizyonla yerel uygulama) yaklaşımların benimsenmesi önerilmektedir. Şehirlerin karşılaştığı karmaşık risklere karşı, ARA ile sürdürülebilir şehir planlamasını bütünleştiren liderlik modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kadınların, toplumsal ağları harekete geçirme ve kapsayıcı bir vizyonu ifade etme becerileri, bu bağlamda yerel bağlam ile küresel ilkeler arasında etkili bir köprü kurma potansiyelini ortaya koymaktadır. Cinsiyet perspektifinin, çevresel duyarlılığı yüksek altyapı yatırımları ve dayanıklı konut politikalarına entegre edilmesi, adil ve ileriye dönük politikaların oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Japonya örneği ve toplumsal dayanıklılığa ilişkin karşılaştırmalı analizler, sürekli uyum sağlama kapasitesinin ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden değerlendirilmesinin, kalıcı kırılganlıkların ortadan kaldırılmasında ne kadar etkili olduğunu göstermektedir (Manyena, 2006; Saito, 2014).

6.6.4. Yerel Bilgi Sistemleri ve Kadın Bilgisinin Değeri

Kadim bilgi sistemleri, özellikle kadınların taşıyıcısı olduğu geleneksel ve deneyimsel bilgi birikimi, afet risklerinin azaltılmasına yönelik stratejilerde giderek fazla önem kazanmaktadır. Yerel bilgi sistemlerinin afet yönetimine entegrasyonu, yalnızca risk değerlendirmelerini bağlama duyarlı hale getirmekle kalmamakta, aynı zamanda kültürel pratiklerin sürdürülmesini sağlayarak topluluk dayanıklılığını da güçlendirmektedir. Gotongroyong gibi dayanışma temelli uygulamalar, geleneksel ritüeller ve aile odaklı baş etme stratejileri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Endonezya’nın Bantul bölgesinde, yerel yönetimlerin kültürel yapıyı ve sosyal sermayeyi dikkate alarak yaptıkları planlamaların afet sonrası toparlanmayı hızlandırdığı gözlemlenmiştir (Kusumasari & Alam, 2012). Filipinler’de Mamanwa yerli halkı üzerine yapılan bir çalışmada ise, topluluğun geleneksel bilgiye dayalı erken uyarı işaretlerini zamanında algılayarak Tayfun Haiyan felaketinden az etkilenmeleri, kadınlar tarafından aktarılan bilginin pratik değerini ortaya koymuştur (Cuaton & Su, 2020). Bilimsel ve yerel bilgilerin bütünleştirilmesi, afet yönetimi stratejilerinin etkili, kapsayıcı ve esnek hale gelmesine olanak tanımaktadır. Bu yaklaşım, topluluk temelli hazırlık modelleri ile modern değerlendirme araçlarını bir araya getiren çok sayıda çalışmayla desteklenmektedir (Allen, 2006; Pandey & Basnet, 2022). Örneğin, Endonezya’daki taşkın riski planlamalarında halkın yerel bilgisi mekânsal analizlerle birleştirilmiş; Himalaya bölgesinde ise yerli uygulamalar ekosistem temelli koruma stratejilerinin parçası hâline gelmiştir (Kastono vd., 2024; Rautela, 2005). Kadınlar bu geleneksel bilgi sistemlerinin en güçlü aktarıcılarıdır. Ancak Botswana kırsalında yürütülen

bir araştırma, eğitim olanaklarına erişim kısıtlılıklarının, kadınların erken uyarı sistemlerine katılımını sınırlandırdığını göstermektedir (Moyo, 2020). Öte yandan, Endonezya'daki Minangkabau toplumunda kadınların Rumah Gadang adlı geleneksel yapılardaki yönetici rolleri, afet sonrası dayanıklılığı güçlendirmede onların belirleyici etkisini vurgulamaktadır (Pradipta, 2020). Yerli bilgi sistemlerinin afet müdahalesine entegrasyonu, özellikle dışlanmış toplulukların seslerinin duyulmasını kolaylaştırmaktadır. Avustralya ve Papua Yeni Gine'de yürütülen çalışmalar, bu entegrasyonun afet müdahalesinde kapsayıcılığı ve etkililiği artırdığını ortaya koymaktadır (Mercer vd., 2009; Radel vd., 2023). Bu yaklaşımlar aynı zamanda kadınların afet hafızası ve toplumsal dayanıklılığın geliştirilmesindeki rollerini görünür kılmaktadır (Ellemor, 2005; Imaduddin & Syapitri, 2022). Bununla birlikte, geleneksel bilgilerin politika belgelerine yansımada hâlâ çeşitli engeller bulunmaktadır. Afet eğitimi programlarında bu bilgilerin yeterince temsil edilmediği ve eğitim içeriklerine sistematik biçimde entegre edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Desfandi, 2014). Ayrıca, merkezîyetçi afet yönetimi sistemleri çoğunlukla küresel ve teknokratik modelleri öncelediğinden, yerel ve toplumsal cinsiyete dayalı yaklaşımlar uygulamada geri planda kalmaktadır (Mercer & Kelman, 2010). Bu nedenle afet politikalarının, kadınların deneyim ve bilgisini karar alma süreçlerine dâhil edecek şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

6.6.5. Bilgi Üretiminde Kadınların Rolü ve Katkısı

Kadınlar, ARA stratejilerinin temelini oluşturan bilgi üretimi, paylaşımı ve uygulaması süreçlerinde kritik roller üstlenmektedir. Bu katkılar, yalnızca teknik değerlendirmelerin ötesine geçerek, deneyimsel gözlemler, yerel bilgi birikimi ve toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımları kapsamaktadır. Söz konusu çok boyutlu bilgi üretimi, stratejilerin yerel bağlama uygunluğunu artırmakta ve kapsayıcı, dirençli toplum yapılarının gelişmesini desteklemektedir.

Kadınların bilgi üretimindeki katkıları, afet yanıt kurumlarındaki gönüllü faaliyetlerde açıkça gözlemlenmektedir. Örneğin, kadın gönüllülerin sosyal ve psikolojik boyutları da içeren çok yönlü katkılar sunduğu ve bu katkıların yerel temelli yaratıcı çözüm önerileri geliştirilmesine olanak tanıdığı belirtilmiştir (Ekşi vd., 2022).

Bu bilgilerin etkili paylaşımı için geliştirilen sistematik modeller, kadınların deneyimlerini afet yönetimi içeriklerine dâhil etmek açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Spiekermann ve ark. (2015) tarafından geliştirilen "Afet Bilgi Matrisi", farklı bilgi türlerinin üretimi ve paylaşımına dair çerçeve sunarak, kadınların bilgilerini kültürel anlam taşıyan afet stratejilerine entegre etmeyi mümkün kılmaktadır (Spiekermann vd., 2015).

Ayrıca, geleneksel uygulamaların bilimsel yaklaşımlarla birleştirilmesi, “karma bilgi sistemleri” olarak adlandırılan esnek yapılara zemin hazırlamaktadır. Bu sistemlerin afet uyum kapasitesini artırdığı ve kadınların bu süreçte önemli bilgi taşıyıcıları olduğu gösterilmektedir (Weichselgartner & Pigcon, 2015).

Yönetim modellerinde bilgi paylaşımının yatay biçimde gerçekleşmesini destekleyen katılımcı çerçeveler, özellikle kadınların liderliğinde gelişen erken uyarı sistemleri, kamu diyalogu ve kültürel araçlar üzerinden yürütüldüğünde etkili sonuçlar vermektedir (Ikeda & Nagasaka, 2011). Sosyal medya platformları da bu süreci hızlandırmakta, kadınların yerel bilgi içeriğindeki etkisini artırmaktadır (Cvetković & Nikolić, 2023).

Sonuç olarak, kadınlar yalnızca bilgi paylaşılan değil, aynı zamanda afet politikalarının şekillenmesine katkı sunan bilgi üreticileri olarak konumlanmaktadır. Literatürde, kadınların güçlendirilmesinin, afet yönetiminin eşitlikçi ve bağlama duyarlı hâle gelmesine önemli katkı sunduğu ve bu yönüyle sistemin hem kapsayıcılığını hem de etkililiğini artırdığı belirtilmektedir (Hemachandra vd., 2020).

Kaynaklar

- Abid, S. K., Sulaiman, N., Samman, B., Al-Wathinani, A. M., & Goniewicz, K. (2025). Cultural Dynamics in Disaster Management: Exploring Sociocultural Influences on Disaster Response in Malaysia. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 19. <https://doi.org/10.1017/dmp.2025.68>
- Akerkar, S. (2022). *Disaster Risk Reduction and Furthering Women's Rights*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.406>
- Allen, K. M. (2006). Community-based Disaster Preparedness and Climate Adaptation: Local Capacity-building in the Philippines. *Disasters*, 30(1), 81-101. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2006.00308.x>
- Andrabi, S. (2021). Decolonising Knowledge Production in Disaster Management: A feminist Perspective. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 31(3), 202-214. <https://doi.org/10.1108/dpm-04-2021-0154>
- Aronsson-Storrier, M. (2024). *Gender, International Law, and Disasters*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.523>
- Aryal, P., Gangal, M., & Karki, T. B. (2025). Gender Perspective on Impact of Disasters: A Study of Sarawal Rural Municipality, Nawalparasi West, Nepal. *Nepal Journal of Multidisciplinary Research*, 8(1), 116-129. <https://doi.org/10.3126/njmr.v8i1.75462>
- Asnawi, H. S., & Ismail, H. (2020). Discrimination Against Wife in the Perspective of CEDAW and Islam Mubādalāh. *Ijtihad Jurnal Wacana Hukum Islam Dan Kemanusiaan*, 20(2), 253-268. <https://doi.org/10.18326/ijtihad.v20i2.253-268>
- Bocacao, H. R. (2023). Stories Women Tell: Exploring Lived Experiences With Natural Disasters in the Coastal and Upland Communities of Sagñay, Camarines Sur. *Ho Chi Minh City Open University Journal of Science - Social Sciences*, 13(1), 117-128. <https://doi.org/10.46223/hcmcoujs.soci.cn.13.1.2482.2023>
- Brenes, A., Marchezini, V., & Wisner, B. (2020). *Non-Governmental Organizations and Natural Hazard Governance in Latin America and the Caribbean*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.333>
- Brenner, R. M. (2024). Gender Inclusive Planning for Disasters: Strategic Planning to Build Adaptive Capacity and Resilience. *Journal of Emergency Management*, 23(2), 201-210. <https://doi.org/10.5055/jem.0895>
- Carlos, J. (2025). *Bridging Resilience: Women at the Crossroads of Peace, Security, and Disaster Risk Management in the Philippines*. <https://doi.org/10.62986/pn2025.02>
- Cartwright, C., Harrington, M., Orr, S. S., & Sutton, T. (2023). Women's Leadership and COVID-19 Pandemic: Navigating Crises Through the App-

- lication of Connective Leadership. *Merits*, 3(3), 583-603. <https://doi.org/10.3390/merits3030035>
- Checma, Z. I., Qaiser, Z., & Qaiser, K. (2020). Qualms About the CEDAW by the Muslim States: Analyzing Women Rights in Pakistan, Saudi Arabia and Iran. *Global Social Sciences Review*, V(III), 166-173. [https://doi.org/10.31703/gssr.2020\(v-iii\).18](https://doi.org/10.31703/gssr.2020(v-iii).18)
- Chisty, M. A., Rahman, Md. M., Khan, N. A., & Dola, S. E. A. (2021). Assessing Community Disaster Resilience in Flood-Prone Areas of Bangladesh: From a Gender Lens. *Water*, 14(1), 40. <https://doi.org/10.3390/w14010040>
- Chowdhury, J. R., Parida, Y., & Sahoo, P. K. (2024). Do Women State Legislators and Administrators Make Any Difference in Preventing Natural Disaster Mortality? Evidence From India. *Environment and Development Economics*, 29(6), 457-478. <https://doi.org/10.1017/s1355770x24000238>
- Clark-Ginsberg, A., Easton-Calabria, L. C., Patel, S. S., Balagna, J., & Payne, L. (2021). When Disaster Management Agencies Create Disaster Risk: A Case Study of the US's Federal Emergency Management Agency. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 30(4/5), 447-461. <https://doi.org/10.1108/dpm-03-2021-0067>
- Comstock, A. L. (2023). Signing CEDAW and Women's Rights: Human Rights Treaty Signature and Legal Mobilization. *Law & Social Inquiry*, 49(2), 1222-1255. <https://doi.org/10.1017/lsi.2023.24>
- Crawford, G., & Morrison, C. (2021). Community-led Reconstruction, Social Inclusion and Participation in Post-earthquake Nepal. *Development Policy Review*, 39(4), 548-568. <https://doi.org/10.1111/dpr.12512>
- Cuatón, G. P., & Su, Y. (2020). Local-Indigenous Knowledge on Disaster Risk Reduction: Insights From the Mamanwa Indigenous Peoples in Basey, Samar After Typhoon Haiyan in the Philippines. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 48, 101596. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101596>
- Cvetković, V. M., & Ivković, T. (2022). Social Resilience to Flood Disasters: Demographic, Socio-Economic and Psychological Factors of Impact. *Academic Perspective Procedia*, 5(2), 299-317. <https://doi.org/10.33793/acperpro.05.02.8356>
- Cvetković, V. M., & Nikolić, A. (2023). *The Role of Social Media in the Process of Informing the Public About Disaster Risks*. <https://doi.org/10.20944/preprints202301.0430.v1>
- D'Andrea, A., Grifoni, P., & Ferri, F. (2022). FADM: A Feasible Approach to Disaster Management. *Development Policy Review*, 41(2). <https://doi.org/10.1111/dpr.12633>

- Desfandi, M. (2014). Urgensi Kurikulum Pendidikan Kebencanaan Berbasis Kearifan Lokal Di Indonesia. *Sosio Didaktika Social Science Education Journal*, 1(2), 191-198. <https://doi.org/10.15408/sd.v1i2.1261>
- Downing, S., Benjimen, S., Natoli, L., & Bell, V. (2021). Menstrual Hygiene Management in Disasters: The Concerns, Needs, and Preferences of Women and Girls in Vanuatu. *Waterlines*, 40(3), 144-159. <https://doi.org/10.3362/1756-3488.21-00002>
- Echendu, A. J. (2021). Women, Development, and Flooding Disaster Research in Nigeria: A Scoping Review. *Environmental and Earth Sciences Research Journal*, 8(4), 147-152. <https://doi.org/10.18280/ccsrj.080401>
- Ekşi, A., Altay, S. U., & Gümüşsoy, S. (2022). The Role of Female Volunteers in Disaster Response Organisations: A Qualitative Research. *Work*, 73(4), 1421-1431. <https://doi.org/10.3233/wor-210666>
- Ellemor, H. (2005). Reconsidering Emergency Management and Indigenous Communities in Australia. *Environmental Hazards*, 6(1), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.hazards.2004.08.001>
- Erdoğan, E. G., & Duru, P. (2024). Communicable Disease Risk Awareness and Prevention: A Study on University Students in the Context of Social Support and Disaster Risk. *Public Health Nursing*, 42(2), 857-868. <https://doi.org/10.1111/phn.13498>
- Eslen-Ziya, H. (2022). Establishing Networked Misogyny as a Counter Movement: The Analysis of the Online Anti-Istanbul Convention Presence. *Convergence the International Journal of Research Into New Media Technologies*, 28(6), 1737-1753. <https://doi.org/10.1177/13548565221089218>
- Fatema, S. R., East, L., Islam, M. S., & Usher, K. (2023). Gender-Based Vulnerabilities for Women During Natural Disasters in Bangladesh. *Frontiers in Communication*, 8. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2023.1180406>
- Fazaeli, R., & Hanisek, J. (2021). Human Rights, Islam, and Debates Around CEDAW. *Religion and Human Rights*, 16(2-3), 93-116. <https://doi.org/10.1163/18710328-bja10020>
- Fox, N., Tilt, J. H., Ruggiero, P., Stanton, K., & Bolte, J. P. (2023). Toward Equitable Coastal Community Resilience: Incorporating Principles of Equity and Justice in Coastal Hazard Adaptation. *Cambridge Prisms Coastal Futures*, 1. <https://doi.org/10.1017/cft.2023.24>
- Ghimire, D. K. (2021). Disaster, Women and Vulnerability: A Study of Earthquake 2015 in Nepal. *KMC Research Journal*, 5(5), 43-54. <https://doi.org/10.3126/kmcjr.v5i5.53574>
- Gul, S., & McGee, T. K. (2022). Women's Participation in Disaster Recovery After the 2005 Kashmir, Pakistan Earthquake. *Disasters*, 46(4), 1007-1026. <https://doi.org/10.1111/disa.12510>

- Halim, B. M. K., Shamsuddin, N. S. A., Abdullah, R., & Kamarudin, K. H. (2024). Factors Contributing to Participation in Community-Led DRR Programmes in Malaysia. *Disaster Advances*, 17(8), 41-48. <https://doi.org/10.25303/178da041048>
- Hay, K., Pascoe, K. M., & McCafferty, L. (2021). Social Worker Experiences in Disaster Management: Case Studies From Aotearoa New Zealand. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 33(1), 17-28. <https://doi.org/10.11157/anzswj-vol33iss1id820>
- Hemachandra, K., Amaratunga, D., & Haigh, R. (2020). Factors Affecting the Women's Empowerment in Disaster Risk Governance Structure in Sri Lanka. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51, 101779. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101779>
- Ikedda, S., & Nagasaka, T. (2011). An Emergent Framework of Disaster Risk Governance Towards Innovating Coping Capability for Reducing Disaster Risks in Local Communities. *International Journal of Disaster Risk Science*, 2(2), 1-9. <https://doi.org/10.1007/s13753-011-0006-7>
- Imaduddin, R., & Syapitri, R. (2022). Localization in Humanitarian Response: Strengthening Local Communities Capacity Through Women's Leadership in Disaster Risk Reduction (Case Study: Central Sulawesi and Banten Province). *Jurnal Suarga Studi Keberagamaan Dan Keberagaman*, 1(1), 01-16. <https://doi.org/10.24090/suarga.v1i1.6570>
- Izzaturrahmah, N., Solihah, S. U., Firdaus, F. P., & Prasetyo, S. I. (2023). *Gender-Based Disaster Risk Reduction: A Case Study of Strengthening Women's Capacity in Pacitan District*. 1083-1094. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-118-0_124
- Kanbur, N. (2021). Istanbul Convention: Commitment to Preventing Gender-Based Violence. *Journal of Adolescent Health*, 69(2), 354-355. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.05.009>
- Kastono, Muhibuddin, A., Salim, A., Syafri, Manaf, M., Surya, B., Barkey, R., & Nasution, M. A. (2024). Adaptation and Mitigation Model for Flood Disaster Resilience in West Malangke District, North Luwu Regency, Indonesia. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 14(5), 1627-1633. <https://doi.org/10.18280/ijssc.140529>
- Khalid, Z., Meng, X., & Khalid, A. (2021). A Qualitative Insight Into Gendered Vulnerabilities: A Case Study of the Shishper GLOF in Hunza Valley, Pakistan. *Sustainability*, 13(16), 8798. <https://doi.org/10.3390/su13168798>
- Kim, J., & Kim, S. (2023). A Study on Disaster and Safety Management Perception Differences Between Men and Women in Seoul. *Korean Soc Cult Converg*, 45(7), 587-595. <https://doi.org/10.33645/cnc.2023.07.45.07.587>

- Kimber, L. R., & Steele, J. F. (2021). Feminist Advocacy on International Agreements for Disaster Risk Reduction: From Yokohama to Sendai. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 64, 102457. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2021.102457>
- Kurniawan, A., Maarif, S., & Rahardi, C. S. (2021). The Role of Women in Community Development After Earthquake, Tsunami, and Liquefaction in Central Sulawesi, Indonesia. *Ganaya Jurnal Ilmu Sosial Dan Humaniora*, 4(2), 722-742. <https://doi.org/10.37329/ganaya.v4i2.1420>
- Kusumasari, B., & Alam, Q. (2012). Local Wisdom-based Disaster Recovery Model in Indonesia. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 21(3), 351-369. <https://doi.org/10.1108/09653561211234525>
- Lau, J., Kleiber, D., Lawless, S., & Cohen, P. J. (2021). Gender Equality in Climate Policy and Practice Hindered by Assumptions. *Nature Climate Change*, 11(3), 186-192. <https://doi.org/10.1038/s41558-021-00999-7>
- Len, J. K. S., Tajuddin, D., Mohammed, R. U., Jidwin, A. P., & David, J. (2022). Women's Effective Leadership Roles During the Covid-19 Pandemic Crisis: Truth or Fable? *Global Conference on Business and Social Sciences Proceeding*, 14(2), 1-1. [https://doi.org/10.35609/gcbssproceeding.2022.2\(43\)](https://doi.org/10.35609/gcbssproceeding.2022.2(43))
- Luo, H. (2021). The Role of Social Work and Social Work Leadership in Pandemic Crisis Intervention. *Open Journal of Social Sciences*, 09(05), 639-650. <https://doi.org/10.4236/jss.2021.95036>
- Mahmood, H. H. (2022). Civil Society Institutions and Women's Political Role Activating in Iraq. *Regional Studies Journal (RSJ)*, 16(51), 101-142.
- Manyena, B. (2006). The Concept of Resilience Revisited. *Disasters*, 30(4), 434-450. <https://doi.org/10.1111/j.0361-3666.2006.00331.x>
- Mardialina, M., Anam, S., Karjaya, L. P., Hidayat, A., & Lestari, B. U. S. (2024). The ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management (AHA Centre): Examining Gender-Based Approach in the 2018 Lombok Earthquake. *Jas (Journal of Asean Studies)*, 12(2), 231-261. <https://doi.org/10.21512/jas.v12i2.11367>
- McIntyre, K. (2023). Leadership Emotion: How Leaders Influence Employee Wellbeing and Performance in the Disaster and Emergency Management Context. *Australian Journal of Emergency Management*, 10.47389/38(No 1), 60-63. <https://doi.org/10.47389/38.1.60>
- Mercer, J., & Kelman, I. (2010). Living Alongside a Volcano in Baliau, Papua New Guinea. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 19(4), 412-422. <https://doi.org/10.1108/09653561011070349>
- Mercer, J., Kelman, I., Suchet-Pearson, S., & Lloyd, K. (2009). Integrating Indigenous and Scientific Knowledge Bases for Disaster Risk Reduction in Papua New Guinea. *Geografiska Annaler Series B Human Geography*, 91(2), 157-183. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2009.00312.x>

- Mondino, E., Raffetti, E., & Baldassarre, G. D. (2022). *Gender Differences Within Hydrological Risk Perception: Floods and Droughts in Italy and Sweden*. <https://doi.org/10.5194/iahs2022-214>
- Montalvo, M., & Starkie, E. I. G. (2023). *Women's Leadership in Disaster Contexts*. 235-258. <https://doi.org/10.2307/jj.8500853.18>
- Monteil, C., Simmons, P., & Hicks, A. (2020). Post-Disaster Recovery and Sociocultural Change: Rethinking Social Capital Development for the New Social Fabric. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 42, 101356. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2019.101356>
- Moyal-Smith, R., Marsteller, J. A., Barnett, D. J., Kent, P., Purnell, T. S., & Yuan, C. T. (2024). Centering Health Equity in the Implementation of the Hospital Incident Command System: A Qualitative Case Comparison Study. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 18. <https://doi.org/10.1017/dmp.2024.20>
- Moyo, N. F. (2020). Reducing the Impact of Climatological Disasters in Rural Botswana—Building Disaster-Resilient Dwelling Structures—A Gendered Perspective. *Traumatology an International Journal*, 26(3), 325-335. <https://doi.org/10.1037/trm0000280>
- Mulyadi, D., & Maulana, R. R. (2021). *Government Collaboration Model for Disaster Management Policy in West Bandung Regency*. <https://doi.org/10.2991/asschr.k.210629.019>
- Nasser, F., Haddad, T., & Mezher, H. (2024). *Assessing Gender Leadership and the Cultural Aspect of Disaster Response in Developing Context Focusing on the Case of the Beirut Explosion*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.493>
- Nekoei-Moghadam, M., Moradi, S. M., & Tavan, A. (2024). How Can the Sendai Framework Be Implemented for Disaster Risk Reduction and Sustainable Development? A Qualitative Study in Iran. *Globalization and Health*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12992-024-01028-w>
- Nurasa, H., Puspita, D. P., Komara, S. R., Karlina, N., Pancasilawan, R., & Yusuf, F. (2025). Enhancing Organizational Capacity of Regional Disaster Management Agencies (BPBD) for Effective Disaster Response in Bandung Regency. *Journal of Ecobumanism*, 3(8). <https://doi.org/10.62754/joc.v3i8.5731>
- Nurdin, N. (2024). Analisis Pengarusutamaan Gender Di Indonesia, 2000-2023: Pendekatan Institusionalisasi. *Jurnal Ilmiah Global Education*, 5(2), 948-958. <https://doi.org/10.55681/jige.v5i2.2650>
- Önal, E. İ., SOYSAL, S., & Erbaydar, N. P. (2022). The Development of Perception Scale of Gender Role in Disaster Management and the Examination With Related Factors. *Gender in Management an International Journal*, 37(7), 836-857. <https://doi.org/10.1108/gm-08-2021-0251>

- Pandey, C. L., & Basnet, A. (2022). Managing Disasters Integrating Traditional Knowledge and Scientific Knowledge Systems: A Study From Narayani Basin, Nepal. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 31(4), 361-373. <https://doi.org/10.1108/dpm-04-2021-0136>
- Patalinghug, M. E., Majorenos, A. M. P., & Tigley, R. I. (2024). Roles, Challenges, and Resiliency During the COVID-19 Pandemic: A Case of Women Political Leaders in the Philippines. *Otoritas Jurnal Ilmu Pemerintahan*, 14(2), 465-480. <https://doi.org/10.26618/ojip.v14i2.10096>
- Pradipta, L. (2020). Reconnecting Culture and Resilience: Understanding Minangkabau Women Strategies in Disaster Management. *Jurnal Antropologi Isu-Isu Sosial Budaya*, 22(2), 286-293. <https://doi.org/10.25077/jant-ro.v22.n2.p286-293.2020>
- Radel, K., Sukumaran, A., & Daniels, C. (2023). Incorporating First Nations Knowledges Into Disaster Management Plans: An Analysis. *Australian Journal of Emergency Management*, 10.47389/38(No 2), 36-41. <https://doi.org/10.47389/38.2.36>
- Rai, A., Sharma, A. J., & Subramanyam, M. A. (2020). *Droughts, Cyclones, and Intimate Partner Violence: A Disastrous Mix for Indian Women*. <https://doi.org/10.1101/2020.06.29.20142893>
- Ramailis, N.-., & Sakir, S. (2024). Increasing Women's Resilience to Disasters: An Analysis of Gender Mainstreaming in Natural Disaster Management in Bantul, Indonesia. *Jispo Jurnal Ilmu Sosial Dan Ilmu Politik*, 13(2), 307-322. <https://doi.org/10.15575/jispo.v13i2.29003>
- Rautela, P. (2005). Indigenous Technical Knowledge Inputs for Effective Disaster Management in the Fragile Himalayan Ecosystem. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 14(2), 233-241. <https://doi.org/10.1108/09653560510595227>
- Ravindran, T. K. S., Ippolito, A. R., Atiim, G., & Remme, M. (2021). Institutional Gender Mainstreaming in Health in UN Agencies: Promising Strategies and Ongoing Challenges. *Global Public Health*, 17(8), 1551-1563. <https://doi.org/10.1080/17441692.2021.1941183>
- Riyanto, A., Supriyati, S., Susilastuti, S., & Putra, A. (2023). Perempuan Dalam Penanggulangan Bencana: Peran Perempuan Dalam Peningkatan Kesiapsiagaan Melalui Table Top Exercise (TTX). *Jagratar: J. Disas. Res.*, 1(2), 59-64. <https://doi.org/10.36080/jjdr.v1i2.118>
- Roggeband, C., & Krizsán, A. (2024). The Violent Implications of Opposition to the Istanbul Convention. *Societies*, 14(6), 92. <https://doi.org/10.3390/soc14060092>
- Roy, D., & Mukherjee, M. (2024). Challenges and Opportunities for Women in Disaster Risk Management. *Journal of Integrated Disaster Risk Management*, 14(2). <https://doi.org/10.5595/001c.123771>

- Roy, S., Mallick, B., & Bhattarai, U. (2021). *Gender Dimensions in Disaster Risks Reduction Policy: Insights From Bangladesh*. <https://doi.org/10.20944/preprints202107.0083.v1>
- Rozanova, M., & Mikheev, V. L. (2020). Rethinking Women's Empowerment: Insights From the Russian Arctic. *Social Sciences*, 9(2), 14. <https://doi.org/10.3390/socsci9020014>
- Rr. M. I. Retno Susilorini, Lika, R. R., Sriyana, Angghita, L. J., & Sinaga, J. I. (2021). Gender Mainstreaming in Drought Disaster Risk Reduction. *Journal of Physics Conference Series*, 1811(1), 012109. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1811/1/012109>
- Ruslanjari, D., Putri, R. R., Puspitasari, D., & Sulistiyo, S. (2024). Embracing Leadership of Local Actors and Community in Disaster Risk Reduction of Yogyakarta. *Jambá Journal of Disaster Risk Studies*, 16(1). <https://doi.org/10.4102/jamba.v16i1.1679>
- Saavedra, A. G. F., Arias, R. G., Moreno, S. D., & Díaz, V. C. (2023). Gender and Leadership in the Wake of the 2010 Earthquake And tsunami in Chile. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 32(2), 323-336. <https://doi.org/10.1108/dpm-04-2022-0093>
- Sagala, S., Azhari, D., Nailah, N., Vicri, R. N., Paramitasari, D., Herdiansyah, A. R., & Patricia, C. (2024). *Transformative Participation in Inclusive Disaster Risk Reduction*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.522>
- Saito, Y. (2014). Progress or Repetition? Gender Perspectives in Disaster Management in Japan. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 23(2), 98-111. <https://doi.org/10.1108/dpm-08-2013-0134>
- Salch, N., Enshassi, A., & Sundermeier, M. (2022). Women's Empowerment in Post-Conflict Housing Reconstruction in Palestine. *Iop Conference Series Earth and Environmental Science*, 1101(2), 022033. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1101/2/022033>
- Saputra, D., Wibowo, A., Marnani, C. S., Widodo, P., Saragih, H. J. R., & Kusuma, K. (2023). Strategy and Formulation of Disaster Management Policies in Indonesia. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, 38(1), 520. <https://doi.org/10.52155/ijpsat.v38.1.5246>
- Sartorio, J. M., & Davalos, G. R. D. (2025). Gendered Participation in Resilience Building: Situating the Role of Women Leaders in Disaster-Prone Communities. *Journal of Health Research and Society*, 3(2), 78-89. <https://doi.org/10.34002/jhrs.v3i2.106>
- Scogin, S. (2023). Is Male Out-migration Associated With Women's Participation in Post-disaster Rebuilding? Evidence From Nepal After the 2015 Gorkha Earthquake. *Disasters*, 48(1). <https://doi.org/10.1111/disa.12596>

- Shrestha, D. K., & Praveen, B. M. (2025). Human Resource Development for Sustainable Construction, Disasters Risk Reduction and Climate Change Adaptation. *Int. J. Atharva*, 3(1), 1-10. <https://doi.org/10.3126/ija.v3i1.76000>
- Shrestha, N. K. (2023). Pro-Poor and Gender Responsive Disaster Financing System in Nepal: A Case Study of Dhangadhi Sub-Metropolitan City. *Journal of Social Protection*, 3(01), 57-70. <https://doi.org/10.3126/jsp.v3i01.56800>
- Silva, J. L. d., & Samora, P. R. (2023). Disaster Management in Brazil: Innovation Through the Gender Perspective. *Cadernos Metrópole*, 25(56), 205-228. <https://doi.org/10.1590/2236-9996.2023-5609.c>
- Sim, T., Wang, D., & Han, Z. (2018). Assessing the Disaster Resilience of Megacities: The Case of Hong Kong. *Sustainability*, 10(4), 1137. <https://doi.org/10.3390/su10041137>
- Sinuraya, S. I. (2023). Program Respon Untuk Meminimalisir Kekerasan (Sek-sual) Pada Lokasi Pengungsian Merapi Di Kabupaten Sleman. *Journal of Social Politics and Governance (Jspg)*, 5(2), 114-130. <https://doi.org/10.24076/jspg.v5i2.1431>
- Sisay, G., & Beco, Y. (2024). *Prospects of Mainstreaming Institutional Policy and Frameworks of Disaster Risk Management in Ethiopia*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4921032>
- Sitamala, A., C, F. A., & C, A. L. (2022). The Implementation of Cedaw Principles on Reducing Gender-Based Violence During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Law and Policy Transformation*, 7(1), 44. <https://doi.org/10.37253/jlpt.v7i1.6724>
- Sohrabizadeh, S., Shabanikiya, H. R., Kavousi, A., & Safarpour, H. (2020). Developing a Valid and Reliable Gender Analysis Tool Applied in Disaster Management: A Community-Based Survey. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 15(4), 442-451. <https://doi.org/10.1017/dmp.2020.24>
- Spiekermann, R., Kienberger, S., Norton, J. N., Briones, F., & Weichselgartner, J. (2015). The Disaster-Knowledge Matrix – Reframing and Evaluating the Knowledge Challenges in Disaster Risk Reduction. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 96-108. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2015.05.002>
- Stefanova, A. S., & Šopova, M. M. (2021). Women's Rights Are Human Rights: A Decade of the Council of Europe Istanbul Convention. *Yearbook - Faculty of Tourism and Business Logistics*, 1, 79-89. <https://doi.org/10.46763/ybftbl211079ss>
- Suharini, E., Kurniawan, E., & Syifauddin, M. (2022). Evaluating the Implementation of BNPPB's Srikandi Bencana Program in Dharma Wanita Per-

- satuan UNNES. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12(3), 329-337. <https://doi.org/10.18280/ijssc.120307>
- Suharyanto, A., Batubara, B. M., Barus, R. K. I., & Junita, A. (2025). Public Policy Administration in Phase III Relocation of Mount Sinabung Disaster Victims: A Case Study of Mardinding Village, Karo Regency, North Sumatra, Indonesia. *Multidisciplinary Science Journal*, 7(8), 2025407. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2025407>
- Susanto, I. W., Kusumasari, B., Santoso, A. D., & Bafadhal, O. M. (2023). Social Capital in Disaster Management: A Systematic Literature Review of Research Trends From 1998 to 2019. *Indonesian Journal of Geography*, 55(2), 179. <https://doi.org/10.22146/ijg.71572>
- Thurston, A. M., Stöckl, H., & Ranganathan, M. (2021). Natural Hazards, Disasters and Violence Against Women and Girls: A Global Mixed-Methods Systematic Review. *BMJ Global Health*, 6(4), e004377. <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2020-004377>
- Tobi, S. U. M., Razak, K. A., Siow, Y. M., Ramlee, L. H. S., & Aris, N. A. M. (2023). Empowering Women for Disaster Risk Reduction: A Case Study of Geologically Based Disaster at Yan, Kedah, Malaysia. *Iop Conference Series Earth and Environmental Science*, 1144(1), 012013. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1144/1/012013>
- Triantoro, D. A., Asgha, A. Y., Syam, F., & Fazri, A. (2024). Rural Women Entrepreneurship Based on Tourism Village Through Post-Disaster Socio-Ecological Capital. *Sodality Jurnal Sosiologi Pedesaan*, 11(3), 223-239. <https://doi.org/10.22500/11202350396>
- Tufail, Z., Ahmer, W., Gulzar, S., Hasanain, M., & Shah, H. H. (2023). Menstrual Hygiene Management in Flood-Affected Pakistan: Addressing Challenges and Ensuring Women's Health and Dignity. *Frontiers in Global Women's Health*, 4. <https://doi.org/10.3389/fgwh.2023.1238526>
- Ulbrich, P., Sobral, A. V. L., Flórez, L. A. R., Gaviria, E. M. R., Coaffee, J., Marchezini, V., & Albuquerque, J. P. d. (2023). Assessing Equity in Disaster Risk Governance in Brazil and Colombia. *Disaster Prevention and Management an International Journal*, 32(4/5), 461-476. <https://doi.org/10.1108/dpm-06-2023-0142>
- Ullah, Z., Sarir, S., Gul, R., & Muhammad, B. (2023). Disaster Vulnerability of Farmers From Flood Damage in District Charsadda. *Carc Research in Social Sciences*, 2(3). <https://doi.org/10.58329/criss.v2i3.36>
- Wardhono, H., Priyanto, P., Sayidah, N., & Marwiyah, S. (2022). Membangun Ketangguhan Komunitas Melalui Dasawisma Siaga Bencana Di Desa Bungurasih Kecamatan Waru Kabupaten Sidoarjo. *Madani Jurnal Politik Dan Sosial Kemasyarakatan*, 14(02), 416-427. <https://doi.org/10.52166/madani.v14i02.3376>

- Weichselgartner, J., & Pigeon, P. (2015). The Role of Knowledge in Disaster Risk Reduction. *International Journal of Disaster Risk Science*, 6(2), 107-116. <https://doi.org/10.1007/s13753-015-0052-7>
- Widyaningsih, A. (2024). Feminine Leadership Style in Disaster Management at BPBD Bojonegoro. *Jurnal Ad Ministrare*, 423-429. <https://doi.org/10.71309/administrare.v1i12.4677>
- Woo, B. (2021). The Heterogeneous Impacts of the Ratification of CEDAW on the Adoption of Violence Against Women Laws. *The Korean Journal of International Studies*, 19(3), 339-376. <https://doi.org/10.14731/kjis.2021.12.19.3.339>
- Yang, A., & Wu, J. S. (2020). Building a Disaster-Resilient Community in Taiwan: A Social Capital Analysis of the Meizhou Experience. *Politics and Governance*, 8(4), 386-394. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i4.3106>
- Yumarni, T., Sulistiani, L. S., Idanati, R., & Gunarto, G. (2021). Gender Equality and Social Inclusion (GESI) for Strengthening Disaster Resilient Village. *Journal of Public Administration Studies*, 006(01), 8-15. <https://doi.org/10.21776/ub.jpas.2021.006.01.2>
- Yuniarti, Y., Januarita, R., Irasanti, S. N., & Respati, T. (2023). Relationship Between Gender and Community Resilience. *Kne Social Sciences*. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i18.14251>
- Zabaniotou, A., Pritsa, A., & Kyriakou, E.-A. (2021). Observational Evidence of the Need for Gender-Sensitive Approaches to Wildfires Locally and Globally: Case Study of 2018 Wildfire in Mati, Greece. *Sustainability*, 13(3), 1556. <https://doi.org/10.3390/su13031556>
- Zaidi, Z., & Fordham, M. (2021). The Missing Half of the Sendai Framework: Gender and Women in the Implementation of Global Disaster Risk Reduction Policy. *Progress in Disaster Science*, 10, 100170. <https://doi.org/10.1016/j.pdisas.2021.100170>
- مغازى, & مروة السعيد. (٢٠٢٠). الدور المقترح للمنظم الاجتماعى فى التوعية بالآزمات والكوارث بالتطبيق على فيروس كورونا المستجد (كوفيد ١٩). مجلة كلية الخدمة الاجتماعية للدراسات والبحوث الاجتماعية, ٩١ (العدد ٩١ الجزء الأول), 603-664.

